

Ètica

Una visió de conjunt

Primavera, 2024-2025

*Aquests apunts poden contenir imprecisions.
No són substitut d'anar a classe, ni pretenen suplir la docència.*

Ètica

- 0 -

Introducció

Professora: Maria Margarita Mauri Alvarez (mauri@ub.edu)

0.1 Conceptes bàsics

Ètica	Branca de la filosofia, disciplina o estudi d'una dimensió moral de l'ésser humà.
Moral	Manera de viure. Una dimensió de l'ésser humà.
Agent moral	Ésser humà.
Actes humans	Neixen de l'ésser humà. Són duts a terme per una persona sabent què està fent (<i>coneixement en algun grau</i>) i volent fer el que està fent (<i>voluntat en algun grau</i>). Són lliures i, per tant, responsabilitat de l'agent moral i li són imputables.
Actes de l'home	Neixen de l'ésser humà. La resta d'actes duts a terme per un individu, no <i>humans</i> .
Comportament	El conjunt de tots els actes que duu a terme una persona.
Conducta	Subclasse: el conjunt de tots els actes conscients i voluntaris d'una persona.
Actes	Punt final d'un procés interior de l'individu que qualla finalment en l'execució d'un acte. El procés previ a l'acte s'anomena <i>desig d'un fi</i> , <i>deliberació</i> i <i>elecció</i> .
Descriptiu	Sinònim de <i>fàctic</i> : relatiu a la descripció dels fets. Fa referència a les coses tal i com són. Pertany a l'àmbit del ser.
Prescriptiu	Fa referència a les coses tal i com haurien de ser.
Lleis	Manaments. Prohibeixen.
Sanció	Valoració, tant positiva com negativa. Allò que s'aplica a un acte realitzat.

Figura 1. Conceptes bàsics

La **moralitat** és un objecte de la realitat; l'**ètica**, com a disciplina, vol explicar la moralitat. Les ètiques són les diferents propostes o explicacions que s'han volgut donar al llarg de la història de la mateixa dimensió humana.

Quan una persona es confon i s'endú un paraigua que no és seu està duent a terme un **acte humà**: és voluntari però ignorant (*grau baix de coneixement*). La confusió és responsabilitat seva. S'usa *responsabilitat* quan l'**agent n'és el subjecte**; *imputabilitat* té l'**acte com a subjecte**. Les accions d'una persona sota els efectes del somnambulisme, o mentalment alienada, són actes de l'home. No es tractaran en aquesta assignatura.

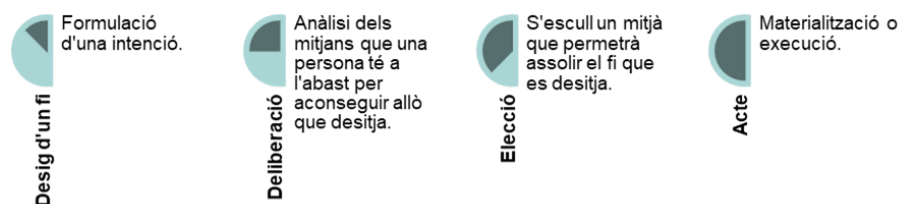

Figura 2. Procés intern de l'acte

Hi ha un cas especial que Aristòtil anomena **actes d'ignorància**: quan algú es posa de manera conscient en situació de no saber què fa. Per tant, algú que s'embriaga serà responsable del que faci quan estigui embriagada, perquè s'haurà posat ella mateixa en aquestes circumstàncies.

Un acte té dues dimensions: la **interna** i l'**externa** (execució o materialització).

Figura 3. Procés extern de l'acte

Un acte s'**especifica moralment** en funció de les circumstàncies i les conseqüències. Aquestes només es donen a la part **externa** de l'acte. Hi pot haver acte intern però no acte extern (si no es troben mitjans); però si hi ha acte extern hi ha hagut acte intern. Només es pot **avaluar** la part **externa** de l'acte: un observador no podrà seguir el procés intern a no ser que s'expressi.

Voluntari	Escollit
Allò que, sabent què s'està fent, té conseqüències inesperades .	Allò que, sent voluntari, un expressament ha decidit que vol, amb les seves conseqüències.

Figura 4. Voluntari i escollit

Tot el que és escollit és voluntari; però no tot el que és voluntari és escollit. Una persona que es reproduïx accidentalment ho volia (pel fet de fer l'acte), però no ho ha escollit. En ètica es reconeixen els **actes mixtos**, que es duen a terme sota amenaça o coacció: una pressió. Són tant voluntaris com escollits, però existeix el dubte de si s'haurien dut a terme sense la influència externa. En cas d'impedir la capacitat de decisió d'una altra persona (drogar-la, per exemple), el que faci la víctima no serà ni voluntari ni escollit: esdevindrà un **acte de l'home**. Això també es pot donar sense culpable (ingerir un ingredient perjudicial sense coneixement que hi és). Cometre un error de calibratge en auto-impedir-se (embriagar-se) no eximeix responsabilitat.

Els àmbits **descriptius** i **prescriptius** generen una important problemàtica sobre la relació que hi ha entre allò que és i allò que *hauria de ser*.

Les **lleis** es poden dividir de diverses maneres:

Origen	Divina	
	Humana	
Àmbit	Natural	Axiomes físics.
	Positiva	Regula les accions d'un individu en el si d'una comunitat.
	Moral	Regula la conducta.
Capacitat	Imperativa	Mana; però és possible deixar de complir-la.
	Impositiva	És impossible deixar de complir-la.

Figura 5. Classificació de les lleis

La llei **moral** és una imposició de la **consciència** de l'agent moral a si mateix; la **positiva**, una imposició **externa**. La llei **natural** també és una imposició, però no té agent.

Es parla de tres tipus de **sanció** segons allò que sanciona i el sentiment que provoca:

Externa	Natural	Conseqüència favorable o desfavorable de l'acte fet sense que hi intervingui cap persona.
	Social	Valoració positiva o negativa per part de la societat.
	Legal	Amb la llei a la mà, es castiga un acte amb la pena que sigui. Gairebé no hi ha <i>sancions positives legals</i> .
Interna	Negativa	<i>Culpa</i> (que acostuma a ser més profunda), <i>penediment</i> .
	Positiva	<i>Alegria o satisfacció moral</i> .

Figura 6. Classificació de les sancions

Si una persona escala una muntanya i cau, ha rebut una sanció externa natural. Si una roba un banc i mentre fuig rep un tret, la conseqüència física n'és la sanció externa natural. **Múltiples** sancions poden esdevenir-se sobre un mateix acte amb **valoracions no coincidents**.

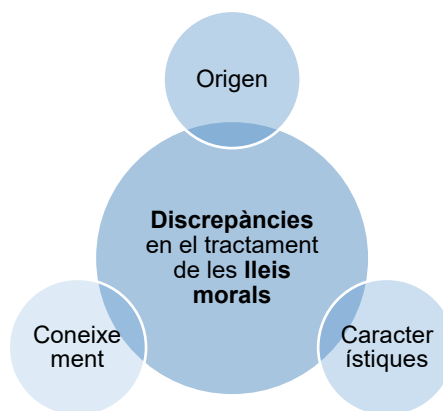
La sanció interna pot aplicar-se tant si l'acte s'ha materialitzat com no.

0.1.1 Programa

Les següents doctrines tracten les **lleis morals** de maneres divergents:

1. **Absolutisme** moral
2. **Objectivisme** moral
3. **Realisme** moral
4. **Relativisme** moral
5. **Subjectivisme** moral

Discrepen sobre l'**origen** de la llei moral, les seves **característiques** i com es **coneixen**.

Professora: Maria Margarita Mauri Alvarez (mauri@ub.edu)

1.1 Absolutisme moral

Absolutisme moral és una expressió que té dos sentits:

Absolutisme moral		
Qualifica o és relatiu a la tesi de qui manté que les lleis morals són universals si objectives .	Universal	S'aplica a tot ésser humà, en tot lloc i en tot temps.
	Objectiu	Independent de qualsevol consideració particular: <i>moments, comunitats...</i>
La persona que defensa que existeixen lleis morals que no permeten cap excepció .		

Figura 1. Els sentits de l'absolutisme moral

Això provoca que el subjectivisme moral sigui l'enemic acèrrim de l'absolutisme moral.

Conflicte moral
Situació on entren en conflicte dues o més lleis morals .
Cal infringir-ne una per complir l'altra.

Figura 2. Conflicte moral

Els absolutistes morals consideren que hi ha algunes lleis que no tenen cap llei moral superior i, per tant no poden infringir-se (*incomplir, desobeir, conculcar*). **Kant** n'és un exemple. **Sant Tomàs d'Aquino** n'és un contraexemple: la llei de no matar es pot trencar en un cas específic (quan un tirà està oprimint un poble).

1.2 Objectivisme moral

L'**objectivisme moral** defensa que hi ha lleis morals **prima facie**¹.

Objectivisme moral
Hi ha lleis morals que s'admeten sense necessitat de raonament perquè s' intueix clarament que ho són.

Figura 3. L'objectivisme moral

Són intuïtives perquè possibiliten el **desenvolupament de l'ésser humà i de la comunitat**. A més, l'objectivisme moral aplica la **jerarquització** de lleis per resoldre casos de **conflicte moral**.

Parteix de la base que tots els éssers humans tenen la **mateixa naturalesa humana** i, doncs, tenen els mateixos **interessos i necessitats**. La llei moral mana conductes que permetin assolir-los o mantenir-los.

¹ A primer cop d'ull.

Naturalesa humana com a mínim comú denominador	Naturalesa humana com a màxim comú denominador
Absolutisme	Relativisme
Objectivisme	Subjectivisme
Realisme	

Figura 4. Rellevància de la naturalesa humana

La **validesa** de les lleis morals rau en el fet que es basen en **protegir interessos i necessitats**: en la **naturalesa**. Tenen doncs, dos orígens: la **raó**, que interpreta les lleis morals de la **natura** i, en alguns casos, fins i tot **Déu**.

Proposa les següents lleis *prima facie* (de més a menys jerarquia):

1	No matar gent innocent.
2	No causar dolor ni patiment innecessari.
3	No enganyar (<i>mentir amb un interès; es podria mentir per no fer mal</i>) ni robar .
4	Complir les promeses i honrar els contractes.
5	No privar a ningú de la llibertat (<i>física o de moviment</i>).
6	Actuar justament (<i>tractar igual els que són iguals i diferent els que són diferents</i>).
7	Dir la veritat .
8	Ajudar els altres (<i>com a mínim quan el cost d'ajudar-los sigui mínim</i>).
9	Ser agraït (<i>d'aquells que ens han fet favor</i>).
10	Obeir les lleis (<i>positives</i>) justes .

Figura 5. Llei morals *prima facie* segons l'objectivisme moral

Un exemple clàssic sobre la necessitat de la jerarquitització de les lleis segueix: un té un amic i aquest li deixa una arma, demanant-li comprometre's a tornar-li quan la hi demani. Però quan ho fa, aquest amic no està bé del cap. Què cal prioritzar? El compliment de la promesa o evitar que no faci mal a ningú, ni a ell ni als altres?

L'objectivisme moral està emparentat amb l'intuïcionisme moral de Moore.

1.2.1 Relació entre fets i valors

Objecte	Subjecte
(és) fet	(adjudica) valor
Acte	Ésser humà
Cultura	
Caràcter moral	

Figura 6. Objecte i subjecte en ètica

L'**ésser humà** pot arribar a formular **lleis o valoracions** morals tant amb com sense dependència de l'**objecte** i la realitat. Es pot considerar que no hi ha res en els objectes que permeti extreure'n una valoració moral; per tant, en el cas d'un assassinat no hi ha res en l'acte que permeti induir que no hi ha res moralment dolent amb el fet. Els valors són, doncs, adjudicats pel **subjecte**.

Hi ha sistemes morals que defensen que els valors i els fets són independents; que els fets són, en si mateixos, moralment neutres. En un món on no hi hagués éssers humans hi hauria fets, però no valors; en un món on els fets tinguessin valor moral hi hauria valor, però no fets.

El realisme moral s'oposa a la independència dels fets i els valors.

1.3 Realisme moral

El **realisme moral** considera que les valoracions morals estan estretament lligades amb els **fets**. És a dir, hi ha alguna cosa en els fets que permet la seva **valoració**. La valoració moral no depèn del criteri personal de cadascú, atès que aquesta es troba en el fet: la propicia. La moralitat d'un fet **l'anuncia** el subjecte; però no la posa.

Realisme moral
Els valors són estretament dependents dels fets .

Figura 7. El realisme moral

Un exemple d'allò que indica el valor moral d'un fet, segons un realista moral, és el *patiment físic causat*. El bàndol contrari, a grans trets, defensa que el dolor físic només és un fet: no té càrrega moral intrínseca. Un pot argumentar que la realitat es pot explicar èticament, però és moralment neutra.

L'ètica de **Spinoza**, qui deriva els principis ètics de la **metafísica**, és part del realisme moral: *creu que, com que defineix l'univers amb una ontologia concreta, l'ètica ha de prendre una forma*.

1.3.1 La Is-Ought question

Ontologia
L'estudi de l' ésser .

Figura 8. Ontologia

L'ètica busca com *ha de ser* la conducta humana: l'anàlisi de l'**ésser** dona la pauta del que **ha d'ésser**. Partint de l'Antiga Grècia, aquesta noció no es considerava problemàtica; fins que **Hume** apunta que el pas entre l'ésser i l'haver d'ésser és **indegut**. *Un tractat de la naturalesa humana*² té dues interpretacions:

1. D'acord amb el text, Hume no està recomanant a l'autor que expliqui el pas, sinó que és un pas entre l'ésser i l'haver de ser que **no es pot fer**.
2. Per Hume, el pas entre l'ésser i l'haver de ser **es pot fer**, però l'autor **l'ha d'explicar**. El propi Hume fa aquest pas a la seva ètica.

De la mateixa manera, es pot considerar que els valors es troben al cor dels fets, o que són dos ens separats. **Hume** afirma que la valoració moral de les accions d'una persona s'ha de fer quan aquestes tenen efecte sobre la societat.

² David Hume, *Un tractat de la naturalesa humana*, llibre III, secció I.

Agent → **Acte** → Conseqüències → **Utilitat social** → Reacció moral

El fonament de la prescripció moral per Hume és la **utilitat social**. El perjudici o utilitat social (que és les conseqüència d'un acte), és un fet mesurable. Això duu a aprovar o reprovar el fet, que és una **reacció emocional moral** (conforme considera si és *just* o *injust*). Per tant, l'**haver de ser** surt d'un fet (un **ser**): la utilitat social. És per això que s'interpreta que Hume demana una explicació a *Un tractat de la naturalesa humana*.

1.4 Relativisme moral

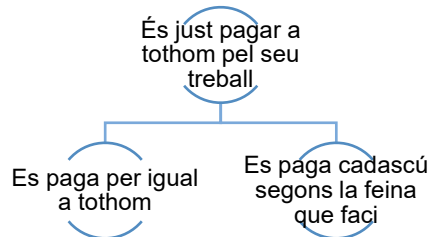

Figura 9. Exemple de pràctiques divergents d'una mateixa llei

Tota **lleï** pot tenir dues **pràctiques**, en funció de la **interpretació** subjectiva de la seva formulació. La llei és la mateixa, però pot prendre manifestacions diferents. També pot estar subjecta a les circumstàncies on s'apliqui:

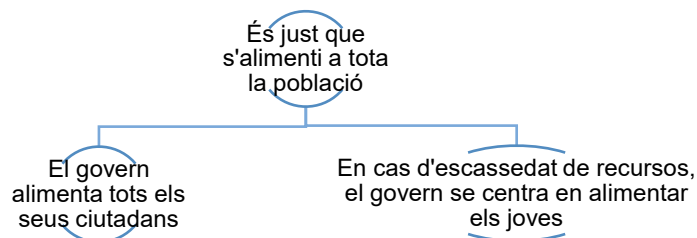

Figura 10. Exemple de pràctiques divergents d'una mateixa llei, segons les circumstàncies

El **relativisme moral** s'oposa a l'**absolutisme moral**: defensa que la moral no és universal.

Relativisme moral
No existeixen lleis morals universals: depenen d'un temps, una cultura , un grup.

Figura 11. El relativisme moral

Es fonamenta en les **normes** i valors de cada **cultura** o societat.

Lleis morals
Es fonamenten en un grup , una cultura dins de la qual són vàlides.

Figura 12. Lleis morals

Un grup de gent no pot jutjar, doncs, les lleis morals d'un altre grup, perquè li són relatives. Les lleis poden ser relatives a tot... excepte un **individu**. El problema amb aquesta noció és la dificultat en l'arbitratge de la **convivència** entre persones. En casos de **societats plurals**, on múltiples cultures conviuen, cal **tolerància**.

Tolerància
Únic element no relatiu .

Figura 13. Tolerància

Cada cultura en una societat plural té plantejaments morals diferents. Cal implementar una **ètica mínima** (Dra. A. Cortina) o **màxima**, la darrera reconeixent tots els plantejaments de cada grup.

1.4.1 La convivència entre el dret i l'ètica

Històricament, el **dret** ha tingut per fonament l'**ètica**. Per tant, no podia conculcar les normes ètiques. Però això s'ha anat perdent; fins l'arribada del **dret positiu**: el conjunt vigent de normes jurídiques escrites en un àmbit territorial.

1.5 Subjectivisme moral

El **subjectivisme moral** s'oposa a l'**absolutisme moral**; és un **relativisme moral** extrem. En extremer el **subjectivisme moral** sorgeix el **nihilisme moral**, que nega l'existència de veritats morals objectives; no és immoral ni egoista, però. Un nihilista moral pot ser altruista o evitar fer mal d'altres persones, sense creure en les veritats morals objectives.

Subjectivisme moral
Els límits o fonaments morals es troben en cada subjecte , el seu criteri . Es fonamenta en l' afecció .

Figura 14. El subjectivisme moral

Els límits o fonaments morals es troben en cada subjecte, el seu criteri. El límit de la moralitat és el límit del **subjecte**: *sempre que siguin coherents en el que fan i els valors personals, un sant i un criminal són iguals*. **Sartre** n'és el màxim representant, amb el seu **compromís**.

Kant havia basat l'ètica en la **raó**. **Kierkegaard** és un dels autors més crítics de **Hegel** que coneixerà el segle XIX, reivindicant la categoria de l'**individu**. L'altre és **Stirner**. Ambdós ancoren la filosofia cap a una crítica ferotge contra la metafísica i l'aproximen en la persona concreta, de carn i ossos. Així, argumenten per **deixar enrere allò universal**: l'ètica tracta assumptes particulars i privats, basats en l'**emoció**, la passió, el sentiment. Aquesta progressió porta al subjectivisme moral contemporani.

Ètica

- 2 -

Altruisme i egoisme

Professora: Maria Margarita Mauri Alvarez (mauri@ub.edu)

2.1 Plantejament històric

Capacitat o facultat	Disposició
Allò que permet fer una activitat : tant <i>necessària</i> com <i>suficient</i> .	Allò que permet fer un determinat tipus d'activitat perquè ha treballat l'activitat en un sentit.

Figura 1. Capacitat, o facultat, i disposició

Més o menys al segle **XVIII** comença el plantejament:

Altruisme	Egoisme
La inclinació (<i>natural o no</i>) a preocupar-se per la felicitat d'altri .	Buscar la pròpia felicitat amb completa independència i ignorància de la felicitat aliena .
Inclinacions (de la naturalesa humana).	

Figura 2. Altruisme i egoisme

Hi ha qui defensa que existeixen tant les inclinacions vers l'altruisme com l'egoisme (**Hume** i **Mill**; afirmen que una inclinació tindrà més força que l'altra); d'altres, que només existeix l'egoisme (**Hobbes**; mantenen que l'altruisme, que no és natural, s'introdueix artificialment amb l'educació). **Mandeville**, a la seva obra *La faula de les abelles*, manté que la societat impedeix que la gent busqui els propis interessos **adocrinant** la població en l'altruisme artificial.

El que tothom admet, però, és que una societat únicament conformada d'egoistes és impossible.

2.2 Altruisme contemporani

Benevolència	Voler el bé dels altres.
Beneficència	Voler i fer el bé dels altres.
Caritat	Estimar l'altre en tant que l'altre, com tu, és fill del mateix Déu .
Solidaritat	Afegir-se o donar suport a una causa concreta.
Compassió	Fer d'un mateix els patiments d'un altre.
Empatia	Capacitat d'un individu de posar-se al lloc d'un altre.
Simpatia	Capacitat d'un individu de compartir el mateix que sent un altre.

Figura 3. Conceptes

Els autors que defensen que existeix en l'ésser humà una **inclinació altruista** argumenten que l'ésser humà és **capaç de renunciar** als propis interessos a favor d'un altre. Això no ho admetran els defensors de l'egoisme. Ser benvolent no costa gaire (*no exclou la possibilitat d'obtenir un guany particular mentre es vol el bé dels altres*); ser altruista en el sentit fort, sí.

Altruisme fort o radical
Qui actua a favor dels interessos d'altri deixant els interessos propis de banda , ja sigui posposant-los o renunciant-hi.

Figura 4. Altruisme en sentit fort o radical

Els autors que defensen ambdues tendències argumenten que **és impossible assolir la felicitat pròpia deixant de banda la felicitat aliena**; però això no pot incloure la renúncia de la pròpia. Cal, doncs, buscar la felicitat pròpia *a través* de vetllar per la dels altres. Un exponent d'aquesta manera de pensar és l'**utilitarisme**.

Actes de la llei	
Ordenats	La llei prescriu .
Prohibits	La llei l' impedeix , mana que no es faci.
Permesos	Ni és ordenat ni és prohibit.
Supererogatoris	Extraordinaris, extrems, no es poden exigir .

Figura 5. Actes de la llei

Els actes supererogatoris **no es poden explicar sense** considerar que l'**altruisme** també és una tendència natural. A l'ètica kantiana no hi tenen cabuda: tots els actes són obligatoris.

Una cosa, però, és que algú renunciï als seus interessos per un conegut o un desconegut. *Però i si el recipient és algú amb qui es té una relació estreta? És això altruista?* C. D. **Broad** l'anomena **altruisme autoreferencial**: en el cas de la relació especial no es pot parlar d'autèntic altruisme. Nel **Noddings** proposa dos elements que ha de tenir l'**altruisme**:

Element de motivació	Element cognitiu
La motivació és una altra persona .	L'agent ha d'estar segur d' entendre quin és el bé de l'altre : el bé de l'altre ha de ser el bé de l'altre, no el que l'agent li sembli que és el bé de l'altre.
Un pot estar segur que la motivació és l'altre quan en fer l'acte un va contra els propis interessos : no dona lloc a satisfer-los (sense negar-los).	

Figura 6. Els elements necessaris de l'altruisme segons Nel Noddings

Per tant, hi haurà un autèntic **acte altruista** quan es fa per un altre sabent quin és el bé de l'altre.

Un cas extrem d'altruisme recent anomenat **moralitat extrema**, defensat per L. **MacFarhuar** a la seva obra *Strangers Drowning*, consisteix en l'obligació que té tot l'ésser humà de ser altruista amb un **desconegut abans que la família**. Es tracta d'una inversió del que diuen la majoria dels autors, que prioritzen els lligams familiars.

2.3 Ètiques de l'egoisme

Tota inclinació altruista en la conducta de les persones és aparent, artificial; només hi ha una **tendència natural**: l'**egoisme**.

Històricament, té un sentit **positiu** i un de **negatiu**, si bé tots dos són *amor per una mateixa*. L'**amor propi**, l'**egotisme**, l'**egolatria**, el **solipsisme**... remeten al *jo*.

Egoisme	Sentit positiu	Amor a si mateix: procura per si mateix els béns més elevats. Per al cos, la salut; per a l'ànima, la virtut.
	Sentit negatiu	Procuració de tots els plaers, afavoreixin o no la persona.
Amor propi	Àmbit psicològic. Seguretat o conformitat d'una persona amb si mateixa.	
Egotisme	Tendència desmesurada a parlar contínuament d'un mateix .	
Egolatria	Adoració d'una persona a si mateixa.	
Solipsisme	Àmbit epistemològic. Consideració de l' individu particular en tant que coneixedor aïllat de la cosa coneguda. L'exemple més clar d'un filòsof solipsista és Descartes.	

Figura 7. Conceptes

Es distingeixen dues **esferes** de l'egoisme, com ja passava amb l'**altruisme**:

Descriptiva o fàctica	Prescriptiva o normativa
La persona té una tendència egoista.	La persona s'ha de comportar de manera que sigui egoista.

Figura 8. Esferes de l'egoisme

2.3.1 Egoisme psicològic

Pertany a l'esfera **descriptiva**. **No hi ha valoració** moral; només l'asserció que existeix.

Egoisme psicològic
La pauta de conducta que segueixen les persones que busquen la seva pròpia felicitat , satisfacció, plaer amb completa independència del plaer, satisfacció o felicitat dels altres , fins i tot en el cas que entrin en conflicte amb els altres.

Figura 9. Egoisme psicològic

És la descripció d'una pauta de conducta: una persona que *va a la seva*.

2.3.2 Egoisme racional

Pertany a l'esfera **prescriptiva**. Té dues formulacions: la **forta** i la **feble**.

Forta	Feble
Sempre és racional i correcte buscar la pròpia felicitat (interès, benestar) i sempre és irracional i incorrecte no fer-ho.	És racional i correcte buscar la pròpia felicitat (interès, benestar), però no sempre és irracional i incorrecte no fer-ho.

Figura 10. Egoisme racional

2.3.3 Egoisme moral

Pertany a l'esfera **prescriptiva**.

Egoisme moral
És moralment lícit buscar la pròpia felicitat (interès, plaer, benestar) amb completa independència de la preocupació per la felicitat aliena i en cas de conflicte d'interessos cap agent moral està obligat a desdir-se de les pròpies satisfaccions o interessos.

Figura 11. Egoisme moral

2.3.4 Els quatre arguments de l'egoisme

1	Tota persona actua sempre des del subjecte : qualsevol actuació és subjectiva .
	No hi ha cap manera de no involucrar els interessos del subjecte perquè sempre s'actua des del subjecte.
2	Tot el que fa l'ésser humà en tant que ésser viu que es remet en últim terme al plaer (<i>intel·lectual o sensible</i>).
3	La capacitat humana d' autoengany és, com ja assenyala Kant, molt extensa. Als éssers humans els agrada pensar que quan actuen ho fan en benefici dels altres, sense incloure el benefici propi.
4	L' educació es val del sentir dolor i plaer per educar l'individu (càstig i premi). La pròpia educació parteix de la base que a l'ésser humà li interessin el plaer i el dolor.

Figura 12. Els quatre arguments de l'egoisme

Els **altruistes** responen:

1	L'egoisme confon el subjecte amb el fi . Naturalment, tot acte té principi en el subjecte, però no ha de tenir el fi en el subjecte necessàriament.	
2	Actuar per plaer	El fi és la raó de l'acte.
	Actuar i sentir plaer	El fi és diferent la raó de l'acte.
3	No es pot saber si algú que és altruista s'autoenganya.	
	La finalitat de l'acte queda dins del propi agent , a no ser que sigui revelada per l'agent moral.	
	Afirmar que algú s'autoenganya és terreny pantanós.	
4	S'ha de concedir a l'egoisme que una part de l'argument és certa . Però això no vol dir que l'educació s'aconsegueixi perquè la gent té por al càstig. És un mètode per l'educació, però no la seva finalitat .	

Figura 13. Els quatre contra-arguments de l'altruisme

Els **egoistes** els tornen a rebatre, i el cicle es perpetua. La discrepància roman irresolta, perquè discrepen en un punt clau i irreconciliable: la **naturalesa humana**.

Ètica

- 3 -

Valor, virtut i deure

Professora: Maria Margarita Mauri Alvarez (mauri@ub.edu)

3.1 Valor

Dona lloc a l'ètica dels valors o axiologia.

Valor		
Relatiu	Convencional	Autèntic
El valor d'una cosa en si mateixa és relatiu a la circumstància .	Aquelles coses que, sense tenir un valor intrínsec , un grup o societat els l'atorga.	Independència de temps, persones, situacions i llocs, valen per si mateixos .
<i>Un medicament per un malalt.</i>	<i>El paper-moneda.</i>	<i>L'amistat.</i>

Figura 1. Valor

3.1.1 Max Scheler

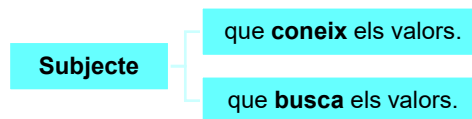

Figura 2. Elements de la teoria de valors de Scheler

La teoria dels valors de **Max Scheler** tracta estrictament els **valors autèntics**.

Valor autèntic			
Té contingut material.			
Bipolar	N'hi ha de:	Positiu	Valors
		Negatiu	Disvalors
Heterogeni	N'hi ha de diverses classes .		
Jerarquitzat	Hi ha valors més importants que d'altres.		
Normatiu	Guien o haurien de guiar la conducta humana .		

Figura 3. Valor autèntic

Scheler vol fundar una **ètica material dels valors de naturalesa apriorística**.

Ètiques kantianes		
Formal	Inaugurada per Kant .	
	Parteix de les formes a priori :	Previ i condició de possibilitat de l'experiència.
	No té res a veure amb l' experiència ni cap contingut material .	
Material	Precedeix Kant.	
	És a posteriori :	Té a veure amb l' experiència .
	No és universal , sinó subjectiva , i per tant no pot definir el comportament humà .	

Figura 4. Ètiques kantianes

Scheler vol vestir una ètica que sigui:

Ètica de Scheler	
A priori	Material
Formal.	Empírica.

Figura 5. Ètica de Scheler

És a dir, allò que **Kant** va donar per **separat** (i creia **absurd unir**, perquè considerava ambdues característiques antagòniques), **Scheler** ho vol oferir **junt**.

Per Scheler, els **valors** són **objectes**. Hi ha tres tipus d'objecte:

Objectes		
Sensibles	Metafísics	No sensibles
Empírics	Idees o conceptes	Ideals: els valors
Activitat de percebre	Activitat de pensar	Activitat d' intuir
Facultat dels sentits	Facultat de la raó	Facultat del sentiment moral

Figura 6. Objectes

Els objectes **no sensibles no són metafísics**. Scheler dona a l'ésser humà una facultat diferent de la raó i els sentits per relacionar-se amb els valors (que d'altres autors no consideren) i la posa en el terreny de la moralitat: el **sentiment moral**. No usa l'*ànima*: és un terme massa ambigu.

Aborda els **valors** des de **tres perspectives**:

Valor		
Ontològica	Epistemològica	Ètica
Per definir què és .	Per definir com es coneix .	Per definir com els valors són normatius de la conducta .

Figura 7. Tres perspectives per abordar els valors

Els **valors existeixen independentment** de les **coses** i de les **persones**; el mateix es pot dir de les coses respecte els valors i les persones, i de les persones respecte les coses i els valors. Hi ha un món per cadascun, que són independents.

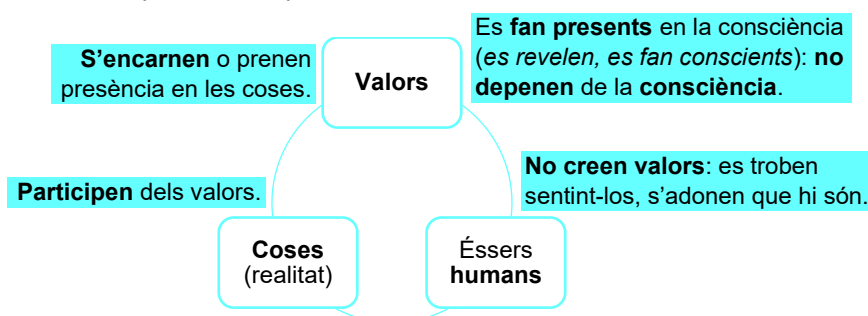

Figura 8. Relació entre valors, éssers humans i coses

Una **cosa** és **bona** si participa en els **valors** o els valors s'hi encarnen (*no passen a formar-ne part*). La captació o no captació dels valors **no afecta** els valors: no tothom té la mateixa capacitat per captar tots els valors que hi ha. **No** hi ha cap **generació** que els hagi captat **tots** alhora.

Valor
Objecte subsistent de naturalesa material i a priori .
Té definició ; també és previ i condició de possibilitat de l' experiència .
No es pensa, ni s'indueix, ni es percep: s' intueix , se sent .
Etern .

Figura 9. Valor

La **raó** és **cega** per captar valors, perquè la captació de valors només la duu a terme el sentiment. Que una persona senti el valor *amistat* no vol dir que l'estigui creant, sinó que s'ha **fet present a la consciència**.

Sentiment moral
Facultat mitjançant la qual s' intueixen els valors .
La condició de possibilitat n'és que els valors són a priori .

Figura 10. Sentiment moral

Els **valors** tenen una **relació d'independència** amb el **subjecte**. No són percebuts ni pensats; són descoberts pel sentiment amb un doble moviment:

Intuir o sentir	Preferir sentimental
El subjecte descobreix la matèria dels valors.	El subjecte sent que hi ha valors que són superiors a d'altres valors.

Figura 11. Doble moviment del sentiment

La **matèria és a priori**. Mai se sentiria què és l'amistat si no hi hagués el valor *a priori* de l'amistat.

Mitjançant el preferir sentimental s'arriba a la **jerarquia de valors**, reflectint **objectivament** una escala de valors seguint **cinc criteris**.

		Valors					
		Sensibles	Vitals	Espirituals			Religiosos
		Plaer i dolor	Benestar, salut	Lògics	Estètics	Ètics	Sant, sagrat
				Coherència, veritat	Bell, proporcionat	Bo, just	
Criteris	Captació	Més a menys fàcils de captar.					
	Educació	Requereixen menys a més esforç cognitiu (educació).					
	Permanència	Sempre.	Captació.				Fluctuen.
	Satisfacció	Menys a més satisfacció en el subjecte.					
	Jerarquització	Menys a més subsumibles a d'altres valors.					

Figura 12. Jerarquia de valors

Allò **bo** és allò que té el **valor més alt possible**. Això interpreta que allò que és valuós és bo; per tant, allò que és valuós és un **deure**.

3.2 Virtut

Modern Modal Philosophy (1958), d'E. **Anscombe**, reclama que la filosofia torni a ocupar-se dels fets morals. Pertany a les **Filòsofes d'Oxford**: crítiques de les ètiques de l'anàlisi lingüística. Les

ètiques de l'anàlisi lingüística analitzen la manera com els parlants **refereixen la realitat moral**. L'ètica s'havia allunyat de l'anàlisi dels fets per analitzar el llenguatge per expressar-los.

Filòsofes d'Oxford	
Gertrude Elizabeth Margaret Anscombe	Philippa Foot
Mary Midgley	Iris Murdoch

Figura 13. Filòsofes d'Oxford

A partir del 1958 hi ha un canvi de rumb en l'ètica: neixen les **ètiques de la virtut** (*Virtue Ethics*), d'arrel **aretaica** (bàsicament, les aristotèliques). Ràpidament apareix el corrent crític: les **ètiques del deure** (*Duty Ethics*), d'arrel kantiana.

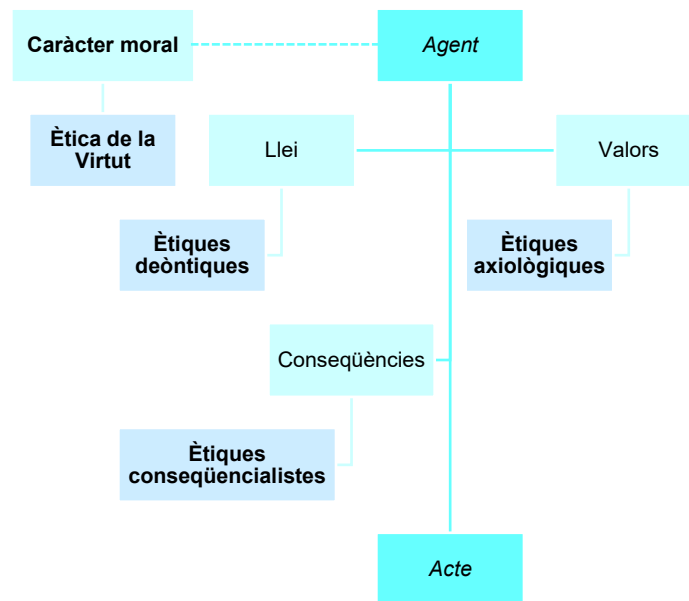

Figura 14. Element de decisió

El **caràcter moral** ha de ser **virtuós**: durà a **actuar** virtuosament.

Virtut
És un tret del caràcter adquirit i permanent .
És una manera de ser i, com que és una manera de ser, s'hi correspon una manera d'actuar .

Figura 15. Virtut

Que sigui un **tret adquirit i permanent** fa que l'**ètica de la virtut** la tracti d'**hàbit**: una manera de consolidar la pràctica. Es despreocupa de l'actuació i es preocupa del **caràcter**, perquè treballant el caràcter es garanteix l'actuació. La seva finalitat és **treballar** el **caràcter virtuós** de l'agent.

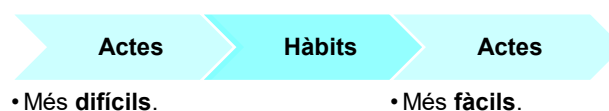

Figura 16. Actes, hàbits i actes

La reiteració d'actes justos fa una persona justa, que al seu torn reiterarà actes justos. Els primers actes són més difícils: exigeixen un **esforç** per dur-los a terme. Els segons són més fàcils, perquè una ja s'hi ha **habituat**.

Un **hàbit** es pot **perdre** deixant de fer els actes que el reforcen. És important el **com** es fan els actes, perquè determinarà la **qualitat de l'hàbit**. Per assolir un hàbit la reiteració d'actes de la mateixa naturalesa.

La **raó** està al cor de l'**adquisició** de l'hàbit.

Acte virtuós	
No hi ha discrepàncies internes entre la part racional i la part apetitiva; estan d'acord en la constitució d'un fi bo .	
No hi ha tensió entre:	
Raó	Apetit
Allò que es creu que ha de fer .	Allò que desitja fer.

Figura 17. Acte virtuós

Perquè un **acte virtuós** sigui **exitós** hi ha d'haver una part **racional**, una part **apetitiva** i un **fi bo**. Sense fi no hi ha acte.

L'**ètica de la virtut** va agafar embranzida cap als anys 70. Els seus múltiples adeptes, si bé tots coincideixen en considerar la virtut el fonament de la moralitat, tendeixen a diferir en definicions i d'altres consideracions.

Divergències	
Aristòtil	Ètica de la virtut
Assumeix un entramat antropològic .	No afirma l'existència de la naturalesa humana .
	Fenomenica .
La virtut va lligada a l' excel·lència de la facultat que permet l'acte.	Parla de la virtut sense mencionar les facultats que puguin assolir-la.

Figura 18. Divergències entre Aristòtil i els autors de l'ètica de la virtut

3.2.1 Philippa Foot

Primer un article i més endavant una obra sencera, *Virtues and Vices* (1983) és la seva obra més coneguda. Tracta de la **virtut**; la caracteritza amb dos trets.

Correctives	Beneficioses	
	Per a la gent	Per als altres
	Beneficien el subjecte en primera instància.	Regulen el tracte amb altri. <i>Justícia, generositat</i>

Figura 19. Caracterització de la virtut segons Foot

La distinció entre virtuts **beneficioses** per a la **gent** i per als **altres** reflecteix les *self-regarding-virtues* i les *other-regarding-virtues* de **Hume**. La **virtut** és necessària per **corregir** les **passions**: *la valentia corregeix l'excés de por; la mesura corregeix l'excés de golafreria; la temperància corregeix l'excés d'ira...*

L'autora es pregunta: *podem considerar que la moderació que el lladre exerceix sobre la por que sent a l'hora de robar un banc és la virtut de la valentia?* Respon que la moderació de la por en el lladre no és virtut, però sí en el bomber que salva algú. Posa el símil: aguantar-se la por que un té sobre una situació és com l'**arsènic**. En petites dosis cura; en grans dosis, mata.

Aquesta **no és una resposta aristotèlica**: l'acte **bo té un fi bo**. Aristòtil els distingiria en funció de la finalitat de l'aplicació de la valentia: el lladre seria hàbil, però no prudent.

3.2.2 Iris Murdoch

Murdoch defuig una descripció sistemàtica-filosòfica dels conceptes que tracta. La seva obra més coneguda és *The Sovereignty of Good* (1970), dividida en tres conferències. Fa dues afirmacions al final de la seva obra, que considera el punt de partida de la seva filosofia:

L'èsser humà és un ésser egoista per naturalesa	És un ésser auto-centrat .	
	Naturalment veu la realitat sempre a través dels propis interessos egoistes .	
	La mirada del subjecte vers la realitat sempre és una mirada interessada .	
	Realitat	Murdoch mai l'acaba de definir; però s'intueix.
		És els altres , la naturalesa , les coses .
		És tot allò que no és el subjecte i que es troba davant del subjecte.
	Relació subjecte-realitat	Mitjançada per un sedàs o vel que fa que la realitat sempre es miri en funció dels interessos .
Mira la realitat és volent-se-la apropriar ; és una relació d'apropiació.		
L'èsser humà no té un fi extern a la seva pròpia vida	La vida és auto-continguda . No hi ha un fi exterior (<i>Déu, pervivència</i>).	
	La finalitat de la vida humana és immanent .	

Figura 20. Afirmacions de Murdoch

Tot el que Murdoch diu de la **moralitat humana** mai apuntarà a quelcom que es pugui aconseguir més enllà de la pròpia existència.

Moralitat humana	Actuació moral
La superació de l' egoisme constitutiu.	Assolir la <i>loving gaze</i> : una manera diferent, no egoista , de mirar la realitat.

Figura 21. Moralitat i actuació moral per Murdoch

Desprendre's d'aquest **egoisme** és no només una finalitat moral, l'**única finalitat moral**, sinó una tasca: un **esforç**. Una no perd el vel egoista que la connecta amb la si no posa interès, una voluntat, a veure la realitat tal i com és: aquesta és la **gran tasca de l'ésser humà**. És un camí llarg i difícil, perquè cal desfer-se del que li resulta natural.

Atenció	Visió
Atendre és considerar l'altre en la seva singularitat ; deixant de banda el propi jo.	Descobrir que la realitat és diferent a com jo la veig filtrada pels interessos egoistes.
Virtut	
Només de la visió i l' atenció a la realitat podrà néixer la virtut.	
La mirada singularitzada , amorosa (<i>loving gaze</i>), no egoista, de la realitat.	

Figura 22. Atenció i visió, virtut

A l'encontre entre realitat i subjecte, l'ideal és **transcendir l'egoisme constitutiu** de l'ésser humà per tal d'adreçar-se a la realitat tal i com és. Veure la realitat tal i com és el que permet considerar, apreciar la realitat en ella mateixa. Aquesta **tasca** que suposa al subjecte l'esforç de posar-se en contacte amb la realitat **no té premi**.

To be good is for nothing.

La **virtut**, el concepte que aplanaria l'explicació d'aquesta actitud (esforç) per veure la realitat tal i com és, té la **recompensa** en el propi **esforç**.

Figura 23. Elements de l'art

Hi ha una sèrie d'elements de la realitat que poden **ajudar a treure-li el vel**; un és l'**art**.

Art	Gran art
L' obra reflecteix les obsessions del propi artista .	La gran obra reflecteix la realitat tal i com és.

Figura 24. Art i gran art

La finalitat de l'artista **no és pedagògica** (*això és feina de la filosofia*): l'**artista** es deu a la **veritat** sobre la realitat: plasmar-la tal i com és. No té res a veure amb l'espectador.

Objecte d'atracció
Allò que, des de la realitat , causa o procura o fa que el subjecte surti de si mateix , deixant enrere (temporalment o no) el seu egoisme .
Des de fora del subjecte, estira el subjecte cap a la realitat.
<i>L'art, la naturalesa, l'oració...</i>

Figura 25. Objecte d'atracció

En una escena de la *Sobirania del bé*, una dona està a la cuina capficada. Mira per la finestra i veu passar un ocell: queda encisada. Durant unes fraccions de segon, **surt de si mateixa per quedar ancorada en l'ocell**: els seus problemes han quedat enrere momentàniament. L'ocell és un objecte d'atracció: ha estirat el subjecte, i aquest, momentàniament o no, deixa d'estar capficat per centrar la seva atenció en un objecte pertanyent a la realitat.

Això és el que **idealment** hauria de ser la **vida** d'un individu.

Ideal moral
La superació de l' egoisme .
És una tasca i no és fàcil : deixar allò que és constitutiu per passar a veure la realitat tal i com és.
En aquesta tasca de superació, l' art i en especial la literatura hi pot tenir un paper important.

Figura 26. Ideal moral

És una **ètica asistemàtica**; elaborada més a base d'intuïcions que de desplegaments sistemàtics complexos.

3.2.3 Alasdair MacIntyre

After Virtue (traduïda com *A la cerca/buscant la virtut*) es va publicar el 1981. Va constituir, l'any següent, un congrés mundial a Amèrica. Va suposar el **retorn de l'ètica aristotèlica** (*el concepte de virtut*) en el paisatge de l'ètica moderna. Mantenien una postura **anti-il·lustrada**: contrària a tot allò que va venir després de Kant.

After Virtue dedica els primers catorze capítols a passar revista a com el concepte de **virtut** ha **evolucionat** al llarg de la història. Després, se centra en el concepte de **virtut** propi, compost de **tres conceptes**.

Pràctica	Activitat humana cooperativa establerta socialment .		
	<i>Escacs, futbol, arquitectura, cinema (actuar), tocar en una orquestra...</i>		
	Totes les pràctiques tenen tres elements :		
	Béns externs	Aquells béns que una adquireix practicant , intercedint, participat en aquesta pràctica.	
		<i>Premi, fama, diners... allò que es fa a causa de la satisfacció...</i>	
		Són visibles , evidents per tercers.	
	Béns interns	Aquells béns que una adquireix practicant , intercedint, participat en aquesta pràctica.	
		Virtuts	<i>Disciplina, cooperació, paciència...</i>
		Només els noten aquells qui participen a la pràctica.	
		Un cop adquirits, l'activitat d'aquella pràctica millora .	
Models d'excel·lència	La referència a algú (<i>una persona</i>) que sobresurt en l'activitat d'aquella pràctica.		
	S'hi emmirallen tots els participants de la pràctica.		
	<i>Aretha Franklin entre els cantants; Tolkien entre els escriptors.</i>		

Figura 27. Primer concepte de la virtut per MacIntyre (pràctica)

Una pot concebre la **vida humana** (*la pròpia*) des de dos punts de vista. El **primer** és:

Hume i Sartre sobre la vida humana	
La vida és un conjunt d'estadis o successions de moments que no tenen una unitat interna .	
El jo d'avui no té res a veure amb el jo de fa molts anys.	
Hume	Hi arriba negant la substància pensant cartesiana.
	El jo és la ficció resultant d'unir diferents estats que se succeeixen al llarg de la vida d'un individu.

Figura 28. Primer punt de vista per concebre la vida humana

El **segon** és el de **MacIntyre**, que proposa la **unitat narrativa**: el segon concepte de la **virtut**.

Unitat narrativa	L' única interpretació que permet l'existència de les virtuts .	
	Unitat	Remet a concebre la vida com el desplegament d'una mateixa persona al llarg de la seva història .
	Narrativa	La història de cada vida humana és la història d'una narració : un inici, un desenvolupament, un tancament i un final. La narra la protagonista sobre si.

Figura 29. Segon concepte de la virtut per MacIntyre (unitat narrativa)

La **tradició** és el darrer dels tres conceptes de la **virtut** de **MacIntyre**.

Tradició	Una manera de veure la vida , el món.	
	És constitutiva de la realitat : l'ésser humà veu la realitat a través de la tradició.	
	Suposa un concepte de l'ésser humà, del món, de la religió; uns determinats costums , festivitats, indumentària, relacions; una determinada manera de viure .	
	Principis fonamentals	O acords fonamentals.
		Identifiquen una tradició diferenciant-la d'altres tradicions. <i>La creença en un tipus de religió o deïtat.</i>
	Elements no fonamentals	<i>La manera de vestir, allò que es menja.</i>

Figura 30. Tercer concepte de la virtut per MacIntyre (tradició)

Les **tradicions** es desplacen al llarg del **temps**: el **traspassen**. Poden variar els seus elements no-essencials; però, si es **manté**, és perquè es mantenen els seus **principis fonamentals**. Qui forma part d'una tradició en un moment històric pot reconèixer-ne els seus membres en un temps pretèrit perquè els acords fonamentals s'han mantingut. Si no, aquella tradició s'ha perdut.

Supervivència d'una tradició
Estretament lligada a la capacitat que tingui de donar respostes a nous problemes : <i>preguntes, situacions que potser no existien en el moment de la seva fundació.</i>

Figura 31. Supervivència d'una tradició

Les **tradicions** són **rivals**. S'enfronten per explicar el mateix de maneres diferents: *què és l'ésser humà? Qui l'ha creat? Com s'ha de comportar? Com es relacionen homes i dones?* **Rivalitzen** a l'hora d'**explicar la realitat**. Pot donar-se **entre** societats o **dins** de la mateixa societat.

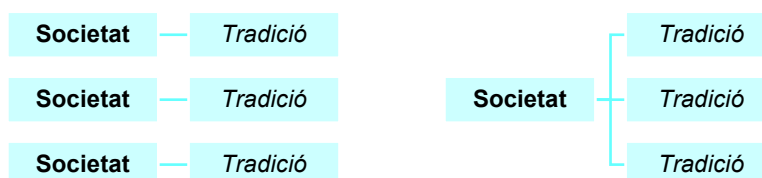

Figura 32. Rivalitats entre tradicions

Ningú d'una tradició pot arribar a **copsar** una tradició exactament **igual** que la copsa l'**integrant** d'aquesta. Potser, podrà arribar a **entendre-la** de certa manera; però mai igual que l'integrant. El mateix passa amb l'aprenentatge d'una llengua: ningú pot arribar a la mateixa interiorització que un parlant nadiu.

Una no es pot desfer de la tradició: una no pot ser més del que és dins d'una tradició. En això, **MacIntyre** és profundament **anti-kantià**, perquè **Kant** defensava que hi ha una posició completament neutral des de la qual jutjar.

Tradicions			
Cristianisme	Islam	Judaisme	Liberalisme

Figura 33. Tradicions identificades per MacIntyre

L'**ateisme no és una tradició**, però pot ser part d'una altra. Són totes cosmovisions i **excloents**.

La **pràctica**, la **unitat narrativa** i la **tradició** emmarquen en bona mesura el **sentit** que té per l'autor la paraula **virtut**. Es basa especialment en la **pràctica**; però requereix les dues altres per tenir sentit.

3.2.4 Rosalin Hursthouse

On Virtue Ethics (1999) no aporta novetats. Com en tots els autors que segueixen l'**ètica de les virtuts**, enllaça **caràcter** moral i **acte** moral (*virtut*): qüestiona en què consisteix tenir un **caràcter virtuós**. La seva resposta es pot dividir en tres parts:

Acte per a un fi bo	Realitzar determinats actes per un fi bo , escollit : pensat, raonat, calibrat.
Afecte	Cal desitjar allò que s'està fent.
Escollit	Fer l'acte no com a obligació, ni per causalitat, ni per quedar bé.

Figura 34. Parts de la resposta sobre el caràcter virtuós

3.2.5 Teleologia

L'ètica de la virtut és una ètica **teleològica** (τέλος, fi). És una ètica de **fins**: allò que determinarà la matèria i les conseqüències són els fins. També és una ètica **aretaica**: tracta de la **virtut**.

La pregunta que es fa un **agent moral**, que vol ser moral en la seva actuació és:

Com he de ser? Quin caràcter moral he de tenir?

L'ètica de la virtut indica que cal ser, tenir, obtenir, un **caràcter moralment virtuós**, del qual es deduiran **actes virtuosos**.

3.3 Deure

Tracta l'**ètica deontològica**, **deontica** o **del deure** (*Duty Ethics*). Les dues primeres nominacions refereixen el concepte grec *δεον* (*deure*). Proposa que a l'agent moral compregui què ha de fer en cada situació conforme el seu **deure a l'adhesió a la llei**. És a dir: donada una situació, l'agent moral es basa en allò que **prescriu** la llei moral que hi aplica. **Kant** n'és el màxim representant.

Judici moral	
Es dona en la consciència .	
L'expressió d'allò que ha de fer l'agent moral, sorgit de posar en relació la situació amb la lleï moral .	
Moral	Objectiu
És igual per a tothom.	No inclou cap element de la situació de l'agent.
L'únic element de decisió és la lleï .	

Figura 35. Judici moral

De la **lleï moral** se'n pot parlar des de dues òptiques (l'origen es tractarà als *procedimentalistes*):

Llei moral	
Influència que té en l' actuació .	L' origen de la lleï moral.

Figura 36. Òptiques per tractar la lleï moral

El que es pregunta l'ètica del deure és:

Què he de fer? Com he d'actuar?

S'accentua l'**actuació**. L'actuació ha de ser una actuació que generi o dugui al **respecte a la llei moral**. L'únic element de referència per una actuació deòntica és actuar respecte a la llei.

Deure	
Definició kantiana	La necessitat d'una acció per respecte a la lleï .
Allò que la meua consciència considera estrictament necessari si un acte ha de ser moral .	

Figura 37. Deure

El **judici moral** es dona en la **consciència**.

Consciència moral
La raó quan s'aplica a considerar com s'ha d' actuar en aquesta situació tenint present la lleï .
Una activitat de la facultat de la raó; la seva activitat és el judici moral .

Figura 38. Consciència moral

No confondre amb la **consciència psicològica**.

Consciència psicològica
Apercepció ; una sap el que veu, el que experimenta.

Figura 39. Consciència psicològica

La **consciència** és allò que **empeny** a **no voler fer mal**. Hi ha tres criteris per classificar-la.

Moment d'activació relatiu a l'acte	Consciència antecedent	La consciència jutja i es pregunta quin acte cal fer. <i>És un acte permès, prohibit?</i>
	Consciència concomitant	<i>Simultània.</i> Té lloc durant l'acte.
	Consciència conseqüent	Fa el mateix que l' antecedent , però <i>a posteriori</i> . <i>Hi ha hagut conseqüències o defectes de judici; re-analitza, sanciona internament l'acte: era un bon acte? S'ha actuat malament?</i>
Seguretat sobre el judici emès	Consciència dubtosa	No està segura del judici que fa.
	Consciència certa	Està segura del seu judici moral, sigui o no correcte en realitat.
Sobre la correctesa del judici emès	Consciència errònia	S' equivoca .
	Consciència recta	No s' equivoca .

Figura 40. Classificacions de la consciència moral

Sovint, resulten **dos** possibles sentiments de la **consciència conseqüent**:

Alegria moral	Remordiment, culpa, penediment
S'ha jutjat que s'ha actuat correctament .	Es troba que s'ha actuat incorrectament .

Figura 41. Sentiments de la consciència conseqüent

La **culpa**, **penediment** indica la consciència que s'ha **incomplert la llei**.

El recorregut un **acte** és:

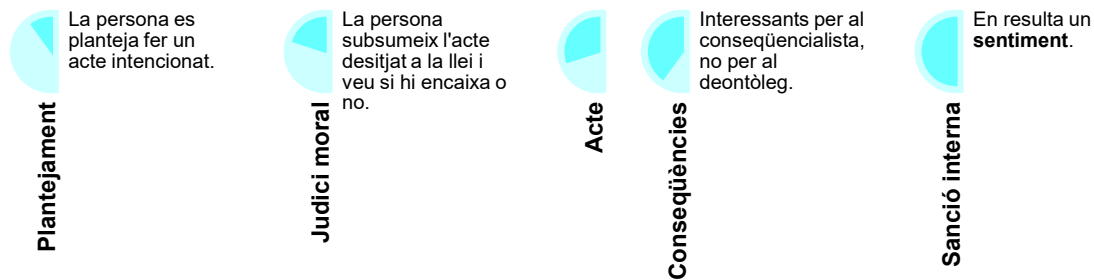

Figura 42. Acte

La **sensibilitat moral** és quelcom que la majoria dels **agents morals** té de manera **preteòrica**.

Per la deontologia, l'acte serà bo amb **independència de les conseqüències** si s'ha seguit allò que dicta el **deure**: la **lleï**. Les **lleis** es poden dividir de diverses maneres³:

Origen	Divina	
	Humana	
Àmbit	Natural	Axiomes físics.
	Positiva	Regula les accions d'un individu en el si d'una comunitat.
	Moral	Regula la conducta.
Capacitat	Imperativa	Mana; però és possible deixar de complir-la.
	Impositiva	És impossible deixar de complir-la.

Figura 43. Classificació de les lleis

Les **lleis imperatives** poden ser **positives** i **morals** (distinció d'*àmbit*).

Acte moralment vàlid per Kant	
Compleix la lleï moral .	
S'ha realitzat per mor a la lleï moral : amb <i>la finalitat de complir-la</i> .	

Figura 44. Acte moralment vàlid per Kant

És diferent un acte **segons la lleï** (*complint la lleï*) que per **mor de la lleï** (*per complir la lleï*).

També cal recordar els **tipus d'acció** que la **lleï comanda**.

Actes de la lleï	
Ordenats	La lleï prescriu .
Prohibits	La lleï l' impedeix , mana que no es faci.
Permesos	Ni és ordenat ni és prohibit.
Supererogatoris	Extraordinaris, extrems, no es poden exigir .

Figura 45. Actes de la lleï

³ Vist a la *Introducció* (Tema 0).

3.3.1 Dilemes entre conseqüencialistes i deontòlegs

Hi ha dos dilemes teòrics que il·lustren la diferència entre **conseqüencialisme** i **deontologia**.

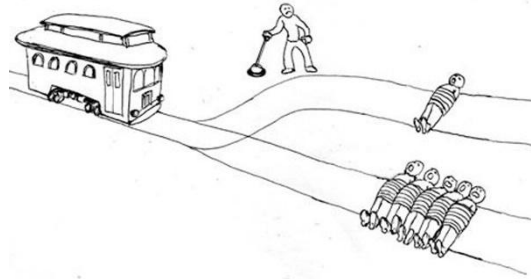

Figura 46. Trolley Problem

El *Trolley Problem* rep respostes diferents de cadascuna de les doctrines.

Conseqüencialisme	La conducta adequada és canviar la trajectòria del tramvia .
	La conseqüència d' una mort no és tan dolenta que la mort de cinc persones.
Deontologia	La conducta adequada és no fer res .
	Fer cap acte en cada cas seria un acció immoral ; cal no fer res.
	Havent no fet res, amb independència de les conseqüències , la persona és lliure de culpa .

Figura 47. Respostes al Trolley Problem

El segon dilema és conegut com a *Fat Man Problem*.

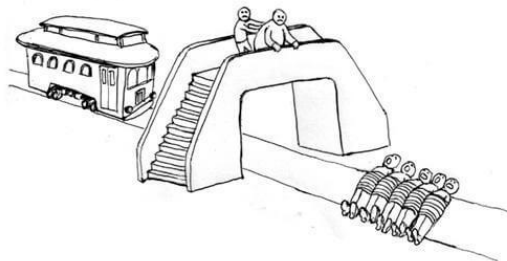

Figura 48. Fat Man Problem

Rep unes respostes similars.

Conseqüencialisme	La conducta adequada és empènyer l'home gras .
	La conseqüència d' una mort no és tan dolenta que la mort de cinc persones.
Deontologia	La conducta adequada és no fer res .
	Fer cap acte en cada cas seria un acció immoral ; cal no fer res.
	Havent no fet res, amb independència de les conseqüències , la persona és lliure de culpa .

Figura 49. Respostes al Fat Man Problem

Professora: Maria Margarita Mauri Alvarez (mauri@ub.edu)

4.1 La felicitat moderna

Tota referència a la felicitat en sentit clàssic ha de ser remoguda. La primera qüestió a tractar és quan el tema de la **felicitat** entra a **formar part** de la qüestió **ètica**.

Hi ha ètiques que consideren que la felicitat només va unida a l'**afecció**; que no té res a veure amb la **racionalitat**. I, en el moment que s'associa la felicitat amb l'àmbit afectiu, s'elimina la qüestió de la **felicitat de l'ètica**. Un exemple d'aquesta tesi és **Kant**: en cap cas va el compliment del deure associat a la felicitat, que es lliga al món passional.

Les **ètiques clàssiques** tenen, d'altra banda, la qüestió de la felicitat al cor.

Felicitat externa	Felicitat interna
Tots els elements que poden contribuir a la felicitat individual, sobre els quals el subjecte té un domini escàs .	El treball que una exerceix sobre la pròpia persona per tal d'assolir la felicitat.

Figura 1. Felicitat externa i interna

Un dels elements **externs** de la felicitat és la *relació amb el que fan els altres respecte la persona*. Un exemple d'allò que pot dur a la felicitat **interna** és l'*acceptació que allò que fan els altres està fora del propi abast*. La **diferència** entre felicitats externa i interna és el **domini**.

Felicitat incompleta	Felicitat completa
Felicitat a la qual encara queden elements per assolir .	Tot el que el subjecte considera que causa la seva felicitat està present en la seva vida.

Figura 2. Felicitat incompleta i completa

L'última distinció entre felicitats és:

Felicitat objectiva	Felicitat subjectiva
Assenyala allò que causa la felicitat a l'individu.	Allò que sent l'individu en possessió de l'element de la felicitat objectiva.

Figura 3. Felicitat objectiva i subjectiva

En l'enfoc contemporani, la **felicitat no és un tret del caràcter** (a diferència de l'*optimisme*) o el temperament. La majoria d'autors lliguen la felicitat al **concepte del bé** (de qualsevol mena, com ara *plaent*).

Els **antics** afirmaven que **hi havia un criteri per distingir models de felicitat**; els **moderns**, no.

Felicitat contemporània	
És un estat durador : una permanència en el temps amb tres característiques:	
Desig	No hi ha felicitat si no existeix el desig.
Satisfacció	<i>Dels desitjos.</i>
Coneixement	<i>De la satisfacció dels desitjos.</i>

Figura 4. Felicitat contemporània

John **Kekes** publica un article a *Mind* l'any 1982 titulat *Happiness*. Proposa dos criteris en el judici dels **models de felicitat**:

Ontològic	No hi ha forma d'establir la superioritat d'un model respecte un altre.
	No hi ha manera de discriminar entre felicitats diferents.
	Es mou en la pura subjectivitat .
Epistemològic	El jutja si algú ha assolit el criteri de felicitat que es plantejava.
	Es mou dins de l' objectivitat .

Figura 5. Criteris per jutjar models de felicitat segons Kekes

Per tant, **no** es pot **discriminar** si un **criteri** és **millor** que un altre; però sí que es pot distingir si algú ha **assolit**, o no, l'ideal que es proposava.

Element afectiu	Element cognitiu
La persona té uns desitjos satisfets .	La persona té la percepció de la satisfacció d'uns desitjos.

Figura 6. Elements de la felicitat

Aquests elements són **condició necessària i suficient** perquè es pugui parlar de la **felicitat**. S'hi suma l'**actitud**:

Actitud
La mirada pròpia sobre la satisfacció dels desitjos.

Figura 7. Actitud

Hi ha diverses consideracions sobre **quan es pot dir que algú és feliç**. Richard **Kraut** proposa que es pot entendre la felicitat com a **estat psicològic subjectiu** (*una persona és feliç quan se sent feliç*), o com a desenvolupament humà o **realització del potencial** d'una persona.

Subjectivista	Extrem	Quan algú se sents feliç , independentment que s'enganyi o no.
		Amb el compliment dels desitjos que sigui, perquè no hi ha manera d'establir si un desig és bo o dolent.
Objectivista		Només es pot parlar de felicitat quan l'individu ha desplegat tota la seva naturalesa , ha assolit totes les seves potencialitats , capacitats... aquest és el concepte de felicitat únic que es pot considerar.

Figura 8. Quan es diu que algú és feliç?

En el moment **contemporani** són molt més corrents les postures **subjectivistes**.

Els subjectes es posen **obstacles** a la pròpia felicitat; a vegades és la seva pròpia conducta. Per **Sartre**, les persones estan **condemnades a escollir**: no es pot viure sense triar llevat que faci

una elecció radical (*triar no triar, permetre que els esdeveniments el portin*). Les eleccions, petites o grans, condicionen la vida de cadascú: allò que s'escull i es deixa anar.

Dependents del subjecte	Triar unes possibilitats i deixar-ne d'altres.	
	Els fins que el subjecte es proposa	Els fins podrien dur a la felicitat.
	Els mitjans per assolir aquests fins	Els mitjans podrien impossibilitar-ho.
Independents del subjecte	Salut	La falta de salut (es considera la <i>que no és responsabilitat de l'individu</i>) és un obstacle a la pròpia felicitat.
	Mitjans materials	Els recursos materials que una no té .
		Les persones que l'envolten.

Figura 9. Obstacles de la felicitat

4.1.1 Lindsay MacFall

L. MacFall publica el 1991 una obra anomenada *Happiness*, on **classifica els desitjos** de primer i de segon ordre.

Desitjos de primer ordre	Desitjos de segon ordre
L'objecte al qual es refereix és sempre un element de la realitat .	L'objecte al qual es refereix és un desig .

Figura 10. Desitjos de primer i segon ordre segons MacFall

Els **desitjos de segon grau** manifesten molt més acuradament la **classe de persona** que s'és, ja que analitzen, corregeixen, expliciten les seves tendències. Es projecten reflexivament sobre els **desitjos de primer ordre**, que poden ser **espontanis**.

4.1.2 Giuseppe Abbà, Robert Spaemann i Robert Krammer

Aquests autors recolzen que, per poder parlar de felicitat (des del **concepte hedònic**), cal tenir en compte tres elements:

Subjecte	Els subjectes humans s'enfronten al món carregats de les seves facultats.			
	Aquesta trobada entre subjecte i món està caracteritzada per tres conceptes:			
	Por	Són una emoció o passió davant d'allò que es creu:	Dolent	Possible
	Desig		Bo	Assolible
	Esperança		Bo	Possible
Per tant, cap concepte està indicant temporalitat present.				
Món	Ofereix quelcom al subjecte .			
	Cadascú hi projecta els seus desitjos i el món atorga de tornada:			
	Aspecte agatològic de la felicitat	Béns materials		
		Els altres		
	Interacció subjecte-món		El subjecte actua amb la pretensió d'assolir la felicitat .	
No hi ha l'element temporal .				
Temps	Hi ha un temps per a l' actuació .			
	L'actuació en el moment <i>καιρος</i> (<i>oportú, òptim</i>) és la que duu a la felicitat .			

Figura 11. Elements de la felicitat

L'allò subjecte a les **passions** del subjecte **pertany al món**.

Emoció
Pertany al món de la cognició .
Allò que un sent quan estima, considera , que quelcom és bo o dolent ; o present o possible .

Figura 12. Emoció o passió

Una persona pot **aspirar** al que **no** està al seu **abast**; pot ser, doncs, que el subjecte esperi eternament a que el món li ofereixi quelcom que no pot assolir.

La **felicitat** pot tenir diverses **causes**:

Del món	Béns substancials	Béns materials	El que hi ha; pot interactuar o no interactuar amb el subjecte.
		Els altres	
	Actuació dels altres respecte al subjecte	Com cadascú interactua amb el subjecte .	
		Es tenen expectatives diferents segons els lligams amb els altres (<i>coneguts, desconeguts, família...</i>).	
Del subjecte	L'acte, resposta, interacció, trobada, entre el subjecte i el món		Un subjecte que no actúes no podria ser feliç .

Figura 13. Causes de la felicitat

A grans trets, la vida és un joc i un juga d'una manera o una altra segons les cartes que li toquen (que provenen del món). Algú podria considerar que el món li ha ofert poc, cosa que li ha permès fer una acció pobre: no hi ha cap garantia que el món ofereixi gaire.

També hi ha la possibilitat que el subjecte es *replegui sobre si mateix* i consideri només el mínim indispensable (*estoics, epicuris*). Així, la qüestió és poder **aprofitar allò que el món ofereix** de cara a la **pròpia felicitat**.

Fernando **Savater** escriu a *La Felicidad*:

La felicitat es troba en la forma com actuem.

S'actua d'acord amb com s'és; i s'és d'acord amb com s'és educada. L'educació ha de dur a la capacitat de **jerarquitzar els desitjos**, fer-se càrrec que no tots podran ser aconseguits. S'ha d'aprendre a acomodar-se a allò que no sempre es pot canviar.

Ètica

- 5 -

La justícia

Professor: Maria Margarita Mauri Alvarez (mauri@ub.edu)

5.1 La justícia

Justícia	Es dona allò que és degut a una altra persona.	Tenen a veure amb el fet de donar : la relació entre dues persones, una de les quals dona quelcom a l'altra.
	És obligat : l'altra persona pot exigir -ho.	
Imparcialitat	Es dona exactament allò que es deu, sense afavorir l'altra.	
Generositat	Es dona el que una vol donar , sense que sigui d'estricta necessitat o justícia donar-ho.	
	Es dona més del que li correspon a l'altra.	
Beneficència	L'afavorir a un altre que sense que hi hagi, per part de qui afavoreix, l' obligació de donar-ho.	

Figura 1. Termes relacionats amb el donar

En el cas de la **justícia**, hi ha quelcom **degut**: es pot exigir. En la **generositat** o la **beneficència**, **no** hi ha cap deure entre els agents.

Justícia	
Àmbit legal	Àmbit moral
Aquell principi que regula les relacions entre els membres d'una comunitat .	La forma com ens relacionem amb, tractem , les altres persones.
<i>Què han de fer, què poden fer, què no han de fer.</i>	Tractat en termes de virtut .
Se n'ocupa el dret .	Se n'ocupa l' ètica .

Figura 2. Justícia

S'identifiquen diverses **característiques** de la **justícia**.

Alteritat	És l' única virtut que una persona pot exercir amb una altra persona.
	Una persona només pot ser justa vers una altra.
Exigibilitat	No és voluntària : és d'estricta exigibilitat per part d'a qui s'adreça.
Igualtat	Es dona quan qui duu a terme l'acte de justícia s' igual a en allò que deu .
	Hi ha un equilibri entre allò que es dona i allò que es rep.

Figura 3. Característiques de la justícia

La justícia té tres motius **iconogràfics** molt interessants: la **balança** (*l'equilibri entre allò que s'ha de donar i rebre*), la **vena als ulls** (*la imparcialitat*) i l'**espasa** (*la sentència*).

Acte intern	Acte extern
Intenció, fi, forma.	Execució de l'acte intern,
No visible per tercers.	materialització de l'acte extern, matèria .

Figura 4. Acte intern i extern

La **justícia legal** mana només l'**acte extern**: un acte legalment és just si compleix la **lleï positiva**. **No** demana que es tingui **intenció** de fer-ho: només que, a través de l'acte extern, es compleixi la llei positiva.

Acte just
L'acte que compleix una llei positiva.

Figura 5. Acte just en la justícia legal

Perquè un acte es **consideri propi d'una virtut** com la **justícia** s'exigeix que l'**acte extern** i la **intenció** estiguin alineats:

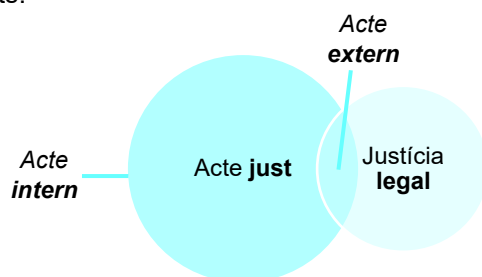

Figura 6. Actes interns i externs inclosos en la justícia

Un **acte just o injust** no és qualificat com a tal, sinó pels resultats: la **conseqüència**.

5.1.1 La intenció

L'acte és just o injust **al marge de la intenció**.

	Acte just	Acte injust
Agent just	Virtut.	Només accidental .
Agent injust	Només accidental .	Vici.

Figura 7. Actes i agents justos i injustos

Un acte just o injust ser dut a terme per un agent just, o per un agent injust; però es produeix una **dobla classificació** del mateix en funció tant de la valoració del propi acte i el caràcter de l'agent. L'agent just que comet un acte injust es considera que ha comès un **acte injust involuntari**.

5.1.2 La justícia legal

Justícia
Donar a cadascú allò que li pertoca , és seu o li correspon .

Figura 8. Definició de justícia

L'**acte de justícia**, doncs, és donar a tothom allò que li pertoca, correspon o és seu. La definició s'ha mantingut des de **Plató**. Aquest acte es considera des dels àmbits de la **virtut (moral)** i **legal (complint la llei positiva; es pot donar entre dos individus o col·lectius)**: però tot i que intersequen, no ho fan completament. *Hi ha actes que són moralment i legal injustos; però no tots ho són.*

Justícia legal commutativa	Justícia legal distributiva
Regula el tracte entre dos individus en una comunitat.	Regula el tracte entre un individu i la comunitat .
	<i>Impostos...</i>

Figura 9. Justícia legal commutativa i distributiva

5.1.3 La justícia moral

Justícia moral
Hàbit electiu que consisteix a donar a l'altre allò que li pertoca , que és seu o li correspon.

Figura 10. Definició de justícia en l'àmbit moral

La persona a la qual s'**atribueix** la **virtut** de la justícia té una manera d'**actuar justa**: és un **hàbit**, una **manera quotidiana** d'actuar. Degut a la qualificació d'**electiu**, no es pot admetre que ningú esdevingui justa sense saber-ho.

Dèbit	
Tota situació de justícia suposa un dèbit anterior a l'acte de justícia.	
Fonament del deure de justícia	Una persona el té en una altra. Es pot trobar en el que l'altra ha fet o és o té .

Figura 11. Dèbit

Tot **fonament** d'un acte de justícia reposa en un **deure anterior** a l'acte. Per exemple, *els altres són els pares*; per tant, *se'ls deu respecte...* La **justícia** és un acte **intern i extern**. La persona que és **justa** tracta els altres d'una determinada manera: donant als altres allò que els pertoca. La justícia és una **virtut** la **projecció** de la qual és sempre **exterior**. Si una no actua donant a l'altra el que li pertoca, no és justa.

Justícia
La forma de la presentació externa de l' agent moral .

Figura 12. Què és la justícia

És pel fet que la justícia és la forma de la **presentació externa** de l'agent que tots els partidaris del concepte d'**unitat de les virtuts** argumenten que la justícia és la **forma visible** d'altres virtuts que es tenen internament.

Unitat de les virtuts
Si una persona no té d'altres virtuts (<i>prudència, templança, valentia</i>) no podrà actuar justament .
Depèn de la tinença d'altres virtuts la tinença de la justícia .
La manera com es tracten els altres justament o injusta és un reflex del caràcter moral que es té.

Figura 13. Unitat de les virtuts

Per la **unitat de les virtuts**, si falten les **virtuts cardinals** (o **fonamentals**) és impossible que es tractin els altres segons el que els pertoca. No es refereixen, doncs, a totes les virtuts.

Tesi contemporània
Manté una separació estricta entre les dues vessants: la interna i l' externa .
La manera com algú tracti els altres és completament independent de les virtuts que una persona tingui o deixi de tenir.

Figura 14. Tesi contemporània

R. Audi escriu *Valor moral i diversitat humana*, a la segona part del qual, més **propositiva**, presenta el concepte de **justícia global**. Involucra diversos **camins** a seguir:

Justícia global	
Canviar l'estructura de relació entre nacions	Treballar punyentment les relacions entre les nacions pobres i riques .
	L'anivellament consisteix en ajuda , col·laboració, un cert repartiment.
	Canviar l' explotació per l'ajuda.
Exemplarisme	Donar exemple: conduir-se de tal manera que sigui la conducta el que parli.
	Les nacions riques han de donar exemple d'una conducta justa .
Organismes i conflictes	Col·laboració entre organismes que representen un conjunt de nacions .
	Dotar els organismes de més gran poder del que tenen.
	Les nacions han de cedir-hi part , doncs, del seu poder.
	Les relacions entre els Estats Units i els estats àrabs han de millorar, per evitar conflictes.

Figura 15. Justícia global

Cal tenir en compte la nacionalitat americana de l'autor.

Professora: Maria Margarita Mauri Alvarez (mauri@ub.edu)

6.1 El gir lingüístic

Parlen d'ètica en un sentit completament **diferent** a tal com ho havien fet tots els autors anteriors. Fins ara l'**ètica** s'ha plantejat una anàlisi de la relació entre:

Agent moral → Situació → Judici moral → **Actuació**

Estava preocupada per *què s'ha de fer, com s'ha de ser...* Amb les **ètiques lingüístiques**, això s'ha acabat: la preocupació esdevé el **llenguatge moral**. Es tracta del gir lingüístic en matèria de filosofia moral. Ja no interessa com s'ha d'actuar o ser; interessa quan el **predicat** d'un **judici** és un **predicat moral**: valoratiu. La pregunta sobre l'actuació queda descartada. La qüestió és: *què vol dir el subjecte quan diu que quelcom és bo? Què vol dir quan diu que quelcom és just?*

Tant l'**intuïcionisme**, l'**emotivisme** com el **prescriptivisme** comparteixen el punt de vista que l'**ètica** se centra en la naturalesa del **llenguatge valoratiu moral**. No totes les proposicions valoratives són morals: ho seran si el subjecte hi posa una part de si mateix.

Serà en resposta a aquest corrent que G. E. M. **Anscombe** publicarà la seva obra.

6.2 Intuïcionisme

Emissor
El subjecte qui profereix el llenguatge valoratiu moral .

Figura 1. Emissor

Neix arran de les tesis de G. E. **Moore** a *Principia Ethica* (1909). Parla de com els emissors **usen** especialment el terme **bo**. Moore constata que, al llarg del temps, molts autors han volgut definir què és **bo**. Se centra en J. S. **Mill**, que afirmava que allò **bo** equivalia a **plaer**.

Bo
Plaer .

Figura 2. Allò bo segons Mill

Però **Moore** es pregunta què passa quan s'**equipara** **plaer** amb **bo**. Observa que quan qui parla diu *el plaer és bo* o *el plaer no és bo*, si s'**equipara** **plaer** amb **bo**, està proferint **tautologies** o **contradiccions**... o sentències buides. Això duu a la **impossibilitat** de definir el predicat **bo**.

Bo
Indefinible i indemostrable .

Figura 3. Allò bo segons Moore

Quan quelcom no es pot **subdividir** esdevé **indefinible**.

Naturals	No naturals
Poden percebre's .	No es poden percebre.

Figura 4. Qualitats

La qualitat **bo** no es pot **percebre**. Per tant, **Moore** conclou que és una **qualitat no natural** que, tanmateix, **està en les coses**. L'emotivisme l'extraurà d'allà i la posarà en un altre lloc. Per tant, per Moore, les coses *són* bones, però una no pot *percebre bo*.

Fal·làcia naturalista
Tot intent de definir el predicat bo en termes de qualitat natural .

Figura 5. Fal·làcia naturalista

Mill cau en la fal·làcia naturalista. **Bo** és **indefinible**, **indemostrable**, inexpressable i **no natural**: s'**intueix** a través d'una facultat que Moore anomena **consciència**. No es pot conèixer *bo*; però es poden conèixer les **conseqüències** d'allò que conté **bo**. Doncs, *bo* no és *plaer*, però *bo causa plaer*. *Bo*, en Moore, queda **equiparat a la causa**.

Intuïció
Es pot intuir una qualitat en les seves conseqüències .
És una forma de coneixement de la realitat <i>externa</i> ; pensar, <i>interna</i> .

Figura 6. Intuïció

Moore nega la possibilitat de definir una propietat que està en les coses; però no la *mou* de la cosa. Està sempre suposant que hi és.

Judici moral
Expressa una qualitat intuïda en la cosa.

Figura 7. Judici moral en l'intuicionisme

6.3 Emotivisme

És, altra vegada, una filosofia de l'anàlisi lingüística. S'ocupa de què vol **dir** l'**emissor** davant del **receptor**. L'èmfasi passa de la **cosa** en l'intuicionisme, a l'**emissor** en l'**emotivisme**. Té com a exponent a **Stevenson**.

Judici moral
Expressa els sentiments de l' emissor .
S'adreça a moure el sentiment del receptor .

Figura 8. Judici moral en l'emotivisme

L'**emissor** expressa els **sentiments** que un **fet** li ha provocat amb el **llenguatge moral**. Un judici moral **no** és ni **veritable** ni **fals**. Això converteix l'emotivisme en un corrent **subjectivista moral**.

Fet
Moralment neutre .

Figura 9. Fet en l'emotivisme

S'hi raona que si les **qualitats** no són definibles, demostrables, expressables... potser no hi **són**.

Fet → Sentiment (**Emissor**) → Judici moral → **Receptor** (*sentiment*)

Stevenson observa que en **qüestions morals** no es poden assolir **solucions acordades** perquè expressen els **sentiments** de les persones involucrades. Els acords i desacords, doncs, no poden quallar en una postura unida.

Magnetisme
Els predicats tenen magnetisme en el sentit que són paraules valoratives que tenen implicació en la <i>πραξις</i> .

Figura 10. Magnetisme

No hi ha cap mètode empíric de **contrastació** per decidir qui té raó en una **valoració moral**. Per això: *cada valoració radica en el sentiment de l'emissor*.

El **llenguatge moral** té dues **dimensions**:

Descriptiva	Emotiva
Creença.	Actitud.
Relativa als fets .	Relatiu al sentiment .
<i>Afirmació i negació.</i>	<i>Sentiment sobre el fet.</i>
Judici moral	
Incorpora ambdues dimensions.	
Una síntesi on hi ha implicats el fet i allò que el subjecte sent relatiu al fet: la valoració .	

Figura 11. Dimensions del llenguatge moral

El **fet**, doncs, altre cop, és **moralment neutre**. Les **valoracions** neixen del **sentiment** que hagi despertat el fet en l'emissor. Una valoració **positiva** implica **aprovació**; una valoració **negativa**, **desaprovació**.

El predicat **bo**, pel fet de ser **indefinible**, és **irrellevant**: signifiqui el que signifiqui, només indica que l'emissor té un **sentiment favorable** sobre el fet. No cal saber què és perquè **no és una qualitat de la cosa**.

6.4 Prescriptivisme

La tesi més important del **prescriptivisme**, que ve a corregir, d'alguna manera, els excessos i propostes esbiaixades de l'**emotivisme**, és **separar el judici moral de l'emotivitat**: els judicis morals no tenen per finalitat expressar les emocions de l'emissor.

Prescriptivisme
Separa allò que l'emotivisme havia mantingut relacionat, unit: l' emoció de qui parla i el seu efecte en qui escolta.
Defensa que la finalitat dels judicis morals és prescriptiva i la universalització del judici moral.

Figura 12. Dimensions del llenguatge moral

Hare sotmet l'emotivisme a tres **crítiques**, per posar en evidència les falles de l'emotivisme quan relaciona el significat d'un judici amb la intenció de moure qui escolta:

Multiplicitat emotiva	El mateix judici moral pot desencadenar en el receptor una emoció x o z .
	El judici moral expressa l'emotivitat de l' emissor x . <i>Què garanteix que el judici moral generi la mateixa emoció exacta en el receptor de l'emissor?</i>
Multiplicitat receptora	Suposa que l' emissor té, davant, dos receptors .
	El mateix judici genera en un receptor una emoció, i una altra en l'altre. <i>Quina emoció estava expressant l'emissor?</i>
Multiplicitat emissora	El mateix judici moral que expressa un emissor pot ser degut a una emoció x o z . Un mateix judici moral pot obeir emocions diferents ; aleshores, <i>quina és l'emoció que duu al mateix judici moral en cas x o z?</i>

Figura 13. Crítiques a l'emotivisme per Hare

Un dels **problemes** per Hare és **ligar el que vol dir l'emissor** amb el fet que **el receptor tingui una emoció** o una altra. Posar el que diu l'emissor segons la reacció del receptor és un **error**. Hare afirma que qui utilitza judicis morals, el llenguatge moral, **no** ho fa amb la intenció d'**influir** en el sentiment de qui escolta, sinó amb la intenció de **prescriure** una **conducta**.

Hare parla de tres **tipus de judici**:

Judici factual	Fa una asseveració .
	<i>Això és verd.</i>
Judici prescriptiu	Ordena una acció.
	<i>Pren aquestes pastilles cada dos dies.</i>
Judici valoratiu	Hi ha un element factual i un element prescriptiu .
	<i>Aquest acte és bo.</i>

Figura 14. Tipus de judici segons Hare

La **prescripció** és un **consell**. Per Hare, qui sent un judici moral no vol ser influït, sinó **aconsellat**.

Judici moral
Judici que s'expressa descriptivament .
Porta una prescripció , feta en temps imperatiu .

Figura 15. Judici moral segons Hare

S'expressa en *Pere és valent*, però es vol dir *sigues valenta* (com en Pere); implícitament, està indicant com actuar si es vol **actuar moralment**. Hare diu que qui parla es compromet a dir *valent* a tots els actes que siguin com els que ha fet en Pere. Si lingüísticament ens comprometem a dir *vermell* a un objecte, hi ha un compromís implícit en dir *vermell* a tot objecte que sigui com aquell. Aquesta és la **universalització del judici moral**.

També aplica per enunciats negatius: *aquest acte ha sigut deshonest* vol indicar *no siguis deshonest*, i tots els actes similars hauran de ser qualificats també de deshonestos.

Professora: Maria Margarita Mauri Álvarez (mauri@ub.edu)

7.1 Des d'allò universal i de tornada a allò particular

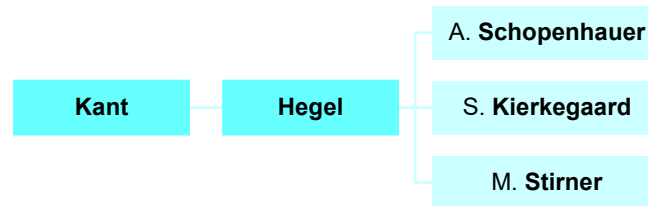

Figura 1. Progressió fins el segle XIX

Una pot parlar d'un home particular, o pot parlar de l'home; pot centrar la seva **filosofia** en allò **particular** o en allò **universal**. Kant buscava allò universal; Hegel parlava de l'esperit. A partir de Hegel hi ha una reacció contra tot el refereixi a l'explicació de la realitat de l'ésser humà en termes abstractes: es reivindica una filosofia que tracti allò que els *abstraccionsites* han oblidat, la **persona corrent**, de carn i ossos. Qualsevol *abstraccionisme* és **rebutjat** per **irreal**: no diu res.

Schopenhauer s'oposa a Kant; **Kierkegaard** és un autor ferotgement anti-hegelià. Aquest darrer proposa la categoria d'**existència** (*en sentit marcadament religiós*), que duu a l'**existencialisme** del segle XX (*tant ateu com cristià*). **Stirner** és el menys conegut dels tres, amb l'obra *L'Únic*. A partir dels tres, comença un corrent **racional-utilitarista**: s'han acabat els principis universals.

Existencialisme		
Existència.	Llibertat.	Elecció.
És l' elecció allò que dona valor a allò que es tria. No hi ha res previ al qual l'elecció es pugui referir.		
L' angoixa procedeix del fet que no hi ha criteris per a l'elecció.		
Hi ha implicada la voluntat creadora de valors .		

Figura 2. Existencialisme segons Sartre

Qualla en dues ètiques: el **pragmatisme** i el **situacionisme**. S'hi troben molts dels plantejaments de l'**existencialisme**. S'hi exalta allò particular, rebutjant allò universal.

7.2 Pragmatisme

Prové de l'arrel *πραγμα, πράξις*: **acció**. Algú pragmàtic és **resolutiu**, versat en la pràctica; el seu oposat seria la persona teòrica, que tendeix a la reflexió. La **teoria del coneixement** que acompanya el pragmatisme és l'**empirisme**: *es mou en allò particular*. El pragmatisme se n'escindeix quan algunes consideracions en transcendeixen cap a la moral.

El **pragmatisme critica** tot allò que, en ètiques anteriors, ressoni, es faci eco d'allò *universal*.

Valors relatius	No existeixen els valors universals absoluts .
	Existeixen els valors relatius a cada situació, a cada persona.
Situacions singulars	No existeixen les lleis universals absolutes .
	Només existeixen singulars i situacions que viuen aquests singulars.

Figura 3. Crítiques del pragmatisme a les ètiques anteriors

L'explicació de la **moralitat** és una explicació de les **situacions en particular**.

Oportunisme moral
La moralitat , pel pragmatisme, és una construcció pas a pas , situació a situació. Les oportunitats morals van sorgint en cadascuna de les situacions i no hi ha cap lleí universal que la regeixi.

Figura 4. Oportunisme moral

Els **pragmatistes** principals són C. S. **Peirce**, W. **James** i J. **Dewey**.

7.2.1 Instrumentalisme

Segons **Dewey**, la **veritat** en matèria **pràctica** és allò **útil**.

Veritat instrumentalista
És un instrument al servei de la satisfacció de necessitats i interessos .
És vertader allò que és útil , que es pot fer servir per satisfer les necessitats i interessos de l' individu .

Figura 5. Veritat instrumentalista

El **discurs moral** neix quan una persona ha de prendre una **decisió** davant d'una **situació** que li ofereix una tria entre **possibilitats enfrontades**. De fet, **només** existeixen situacions: *concretes i tancades*.

Situació
Allò que li passa a una persona i hi intervenen altres persones. Ha de prendre una decisió basant-s'hi.

Figura 6. Situació segons els instrumentalistes

L'individu **analitza**, reflexiona per tal de decidir en funció dels **interessos propis** i les necessitats pròpies. Aquesta **decisió** és **creadora de valors**.

Escullo **(a)** perquè és **valuós**.

Atribuïble a
Scheler

(a) és valuós **abans** de la seva elecció; per tant, hi ha un **univers de valors** als quals **apunta** l'elecció.

(a) és valuós perquè **escullo**.

Atribuïble a
Sartre

(a) és valuós perquè **passa a tenir** un valor per a l'individu. La cosa en sí **no té valor**.

Els **valors** tenen tres **característiques**:

Valors		
Subjectius	Relatius	Múltiples, diversos

Figura 7. Característiques dels valors

El pragmatisme és un **subjectivisme moral**. Així, s'arriba a la **teoria de continuïtat de fins**.

7.2.2 Teories dels fins

Teoria del fi últim
Tot el que una persona escull té una justificació última en el fi últim .
Els seus defensors són teleològics .

Figura 8. Teoria del fi últim

El **pragmatisme** és **contrari** a explicar la moralitat humana per la participació d'un **fi últim**.

Fins	Experiència
Propers.	Allò que dona peu a que sorgeixin nous fins.
Assolibles.	

Figura 9. Fins i experiència segons el pragmatisme

Les **expectatives** fan **aparèixer** els **fins** en base a allò que s'**experimenta**.

Teoria de la continuïtat de fins
Els fins van sorgint , un rere l'altre.

Figura 10. Teoria de la continuïtat de fins

Això és el que permet que els pragmatistes parlin de la **teoria de l'auto-realització**.

Teoria de l'auto-realització
Una es desplega a través de les decisions que va prenent.

Figura 11. Teoria de l'auto-realització

El **supòsit** de tenir una **sèrie de necessitats** rau en el supòsit de tenir una **sèrie de béns**. Aquest rau en el supòsit que hi ha **estructures econòmiques i socials** a disposició de la persona.

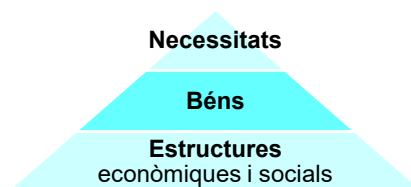

Figura 12. Supòsits

7.2.3 Conseqüències

Allò **rellevant** en una pragmatista, allò que té **valor** d'un **acte** en són les **conseqüències**.

Conseqüencialismes	
Benefici propi	<i>Pragmatisme.</i>
Utilitat social	<i>Hume.</i>
Màxim benestar per al màxim nombre	<i>Utilitarisme.</i>

Figura 13. Conseqüencialismes

La **decisió pragmàtica**, doncs, es pren mirant al **benefici propi**. Però si algú que actua només mirant el benefici propi, és molt fàcil que les condicions que li permetin la satisfacció de les seves necessitats desapareguin. L'**egoisme del pragmatisme** ha de tenir en compte allò que el **món ha d'oferir** (*estructures econòmiques i socials*) per poder assolir el benefici propi.

Egoisme del pragmatisme
El propi benefici satisfet passa pel que puguin oferir els qui envolten la persona.

Figura 14. Egoisme del pragmatisme

Per tant, cal mantenir un **tanteig** entre el que l'individu **pot** obtenir sense que l'obtenir-ho **malmeti** la relació amb els altres. Totes les ètiques basades en la consecució del propi interès han de tenir en compte la necessitat d'allò que ofereixen els altres: es tracta d'*anar per lliure, fins a cert punt*.

7.2.4 Teoria dels hàbits

Els **hàbits**, per James, són els **grans estructuradors** de la nostra vida, moral i psicològica: *som els nostres hàbits*. Els hàbits, doncs, **consoliden la vida** de cadascú.

Hàbit
El nostre passat en el nostre present .
Alhora que estructuren el nostre passat, limiten el nostre futur.

Figura 15. Hàbit

Tenen quatre **característiques**:

Medi	Els hàbits neixen , es desenvolupen , amb una interacció de l'individu amb el medi on es troba.	
	Hi ha medis que són proclius a l'adquisició d'uns o d'altres hàbits.	
Complexitat	Es generen a través de la pràctica de molts actes singulars.	
Estructura adquirida fixa	Encara que no es facin aquests actes d'acord amb l'hàbit, un cop assolit l'hàbit, durant molt de temps , aquest hàbit es manté .	
	Antitetiu	Un hàbit del subjecte que no té traducció operativa (<i>mental, per exemple</i>).
Operativitat	Són molt proclius i es poden aplicar en contextos molt diferents .	

Figura 16. Característiques dels hàbits

Tots els hàbits ens **limiten**: ens tanquen. James és partidari del **lliure albir** (*la capacitat humana d'autodeterminació*): els éssers humans s'auto-determinen a través dels seus hàbits. L'**actuació passada** ha dut a un hàbit, i en el **futur** s'actuarà d'acord a aquest hàbit.

Moralitat
Un hàbit .
És operativa , neix amb l'operació amb el mitjà .

Figura 17. Moralitat

7.3 Situacionisme

Prové de *situació*; de l'Alemanya entre guerres, al cristianisme. És cosí-germà del pragmatisme.

Influències del situacionisme	
Pragmatisme	Parlar d' ètica és parlar de $\pi\rho\acute{\alpha}\xi\iota\varsigma$, d' acció , d'allò que ha de ser dut a la pràctica .
Existencialisme	Escollir és llibertat .
Personalisme	Concepte de persona .

Figura 18. Influències del situacionisme

Els **personalistes** (E. Monier, J. Lacroix, J. Maritain) entren en diàleg amb els **existencialistes** des de tesis que provenen del **cristianisme** i treballen **diacrònicament** (*a través del temps*) **què són les persones**: què són les **relacions personals** i de la persona amb la **divinitat**.

El **situacionisme** posa en el **cor** de l'ètica el mot **situació**. Quan parla de les **lleis** se situa **entre**:

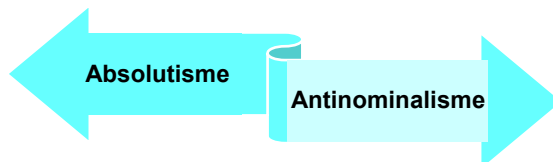

Figura 19. Extrems entre els quals se situa el situacionisme

El concepte del **situacionisme** es postura a si mateix com una **via mitjana** entre dues postures extremes, entre l'**agent moral**, la **conducta** i la **lei**.

Absolutisme	Antinomialisme
Tot allò individual no compta ; les decisions s'han de prendre sota les lleis morals .	No accepta cap universal que marqui la pauta de la decisió moral i, per tant, la conducta .
L' imperi sense excepcions de la lei moral .	No hi ha lleis , només compta allò que es vol fer.
Situacionisme	
La lei moral és una mera guia , perquè la situació és el que marca les eleccions.	

Figura 20. Absolutisme, situacionisme i antinomialisme

El nom del **situacionisme** prové de l'**anàlisi** fet sobre el concepte de **situació**.

Actes
Unitats complexes que tenen un vessant extern (<i>materialització</i>) i intern (<i>intenció</i>).

Figura 21. Moralitat

En **escollir els mitjans** apareixen les **circumstàncies** (*és impossible materialitzar un acte sense circumstàncies*). Allò que determina les **conseqüències** són les circumstàncies.

Situació
Tot moment en la vida d'una persona que es troba davant d'un deure que demana, exigeix , una resposta .

Figura 22. Situació

Està **restringida** en els casos que una persona (*l'agent moral*) es troba en una **situació** on hi ha l'**obligació de respondre** davant d'un **deure** que només pot ser **moral**. Es caracteritza per:

Diversitat	Les eleccions o decisions preses davant de les diverses situacions configuren l' essència moral .
Unicitat	Tota situació és única i irrepetible . Almenys una de les circumstàncies sempre canvia, com ara el <i>temps</i> .
Fàctica	Es dona de fet sense que la persona hagi escollit viure-la: se li presenta .
Interior	La resposta , aquest deure que demana resposta, és un deure interior .

Figura 23. Característiques de les situacions

La característica de la diversitat il·lustra la **relació** entre el situacionisme amb el **pragmatisme** (*teoria de l'auto-realització*): l'**essència** moral de l'individu es va gestant a través de les situacions que viu. La **irrepetibilitat** de les situacions aplica tant dins de la vida d'una mateixa persona, com en situacions diferents entre persones diferents.

Situació objectiva	Situació subjectiva
El conjunt d'elements que envolten l'agent moral, de circumstàncies que viu l'agent moral.	La forma com viu, sent l'agent moral la situació objectiva .

Figura 24. Situació objectiva i subjectiva

El **situacionisme** té també dos tipus d'**elements**:

Situacionals	Tots els elements són propis d'una situació i compartits amb diferents situacions.
	<i>En una mateixa instància de temps s'estan donant múltiples situacions alhora.</i>
De la situació	Són específics d'una situació concreta.
	<i>El lloc, l'agent moral.</i>

Figura 25. Elements del situacionisme

El **conjunt d'elements** situacionals i de situació configuren una **situació**. Cal matisar que un **lloc** és en **relació** a un **espai**. Un agent moral **ocupa** un **lloc** (particular) **dins** d'un **espai**.

Circumstàncies
L' agent moral té circumstàncies, però ella mateixa no és una circumstància.
Són tant de la situació com situacionals .

Figura 26. Circumstàncies

A *Ètica de la situació*, **Fletcher** caracteritza el **situacionisme** com a **nominalista**. El nominalisme neix a l'Edat Mitjana en el context metafísic d'explicar la relació entre particulars i universal.

Relació entre allò concret i allò universal		
Aristòtil	Plató	Nominalisme
Els universals existeixen dins dels particulars i es coneixen a partir d'ells.	Els universals són realitats separades i perfectes ; els particulars en són còpies.	Els universals són noms (<i>nomen</i>): no tenen existència present.

Figura 27. Relació entre allò concret i allò universal

Com que els universals no tenen fonament en les coses, les **lleis morals** no existeixen per si mateixes: són relatives a allò particular, les **circumstàncies**, que són **guies** de l'actuació en cada **situació**. És, doncs, una corrent **relativista**: els actes no són bons ni dolents, deriven la seva moralitat de les circumstàncies. Hi ha relativismes morals **basats en el sentiment** (Stevenson) i d'altres **basats en les circumstàncies**.

Lleis
Poden servir com a guia , però l'agent moral no està obligada a seguir-les.

Figura 28. Lleis segons el relativisme moral

Una manera de sortir d'aquest impàs és proposar un **absolut moral**, una única **lei absoluta**: l'**amor**. Consisteix a no donar ni més ni menys del que li pertany, pertoca o mereix cadascú.

Amor
Gairebé un sinònim de <i>justícia</i> .
No està en el que s'és ni en el que es té, sinó en el que es fa: l' actuació justa .

Figura 29. Amor

Tot és **relatiu a la circumstància**, però cal actuar **apuntant** a l'**amor**. Se sap que l'actuació és **justa** atenent-se a les **circumstàncies** ($\pi\rho\tilde{\alpha}\xi\iota\varsigma$): els elements **situacionals** i **de la situació**. El que pesa, doncs, és la **singularitat** de la situació.

Professora: Maria Margarita Mauri Álvarez (mauri@ub.edu)

8.1 Ètiques feministes

L'única **ètica feminista** que d'assignatura és l'**Ethics of Care** (*cura, ocupar-se de l'altre*). Al món grec, l'*ἄνθρωπος* té **dues dimensions**.

ἄνθρωπος	
Emotiva	Racional

Figura 1. Dimensions de l'*ἄνθρωπος*

Històricament s'ha considerat que la dona és incapaç de determinar-se perquè en ella predomina més l'emoció que la racionalitat. Hi ha diverses **crítiques** que es poden fer a com la **filosofia** ha enfocat el **paper de la dona** al llarg de la Història del pensament:

Emoció	S'ha descrit la dona com més emotiva que racional, amb gran capacitat d' <i>exaltació</i> .	
	Això duu a una <i>imaduresa</i> percebuda que l' exclou i limita de la vida pública.	
Biaix	Els temes considerats filosòficament importants tenen poca relació amb la dona .	
	Havent estat escrita per homes, s'ha centrat en temes considerats propis dels homes.	
Control esporuguit	Quan la filosofia s'ha interessat en problemes sobre la dona (<i>gestació...</i>), ho ha fet sempre des d'una mirada exclusivament masculina .	
Masclisme	Dels models antropològics , considerats sota la perspectiva masculina , se'n deriven valors i virtuts . Del model racional se'n deriva un model moral .	
	Com que el model imperant ha sigut el racional , els valors i virtuts importants són els racionals ; deixant enrere els que s'atribueixen a la dona: la cura .	
	Cura	S'associa amb la dona perquè es creu que forma part de l' esfera emotiva .
	Jerarquitzar les virtuts de manera que les masculines es considerin superiors a les femenines (<i>valor</i> per sobre de <i> paciència</i> , respectivament assignades segons la concepció històrica recent amb l'home i la dona).	

Figura 2. Crítiques de l'ètica feminista a l'ètica imperant

La dona ha sigut **tradicionalment presentada com a procliu a l'exaltació**, des dels grecs fins a Schopenhauer. Com que la tradició occidental considera l'àmbit **racional** el més **important**, la dona queda **exclosa sistemàticament de la vida pública i reclosa** en l'àmbit domèstic; dirigida primer per un tutor legal i després pel marit degut a la seva atribuïda *imaduresa*.

La **moralitat** que ha tractat la Història de l'Ètica s'ha centrat en la **racionalitat**, deixant de banda l'**emotivitat**.

Model antropològic i social → Ètica

D'un **model antropològic i social** se'n deriva un *haver de ser* (ètica). Si el model **desplaça les dones**, l'ètica també ho farà. Les ètiques feministes fan dues propostes *a grosso modo*:

Jo	Canviar el model atomista del <i>jo</i> per un model relacional del <i>jo</i> .	
	El model tradicional , atomista i subjectiu, del <i>jo</i> es destaca la racionalitat ; és aïllat.	
	Model relacional	Implica el <i>jo</i> i els altres . Relacional, emotiu , en relació amb els altres.
Dualitat	Destrucció sistemàtica del que ha sigut tradicional: la divisió entre masculí i femení , exterior i interior (<i>de la casa</i>).	

Figura 3. Propostes generals de les ètiques feministes

Hi ha **moltes ètiques feministes**, entre les quals s'inclou l'**ètica de la cura**.

8.2 Ètiques de la cura

Comença a Estatus Units i es ramifica al llarg del temps: s'ha aplicat a moltes **ètiques aplicades**. Ha tingut molta embranzida en camps on era molt escaient, com ara la **infermeria**.

Jo	Vulnerabilitat	En lloc de considerar l'ésser humà des de la <i>racionalitat</i> que pot oferir, es considera segons la seva <i>vulnerabilitat, dependència i interrelació</i> .
	Dependència	
	Interrelació	
Virtut	Benevolència	La virtut valorada especialment .

Figura 4. Característiques generals de l'ètica de la cura

La **racionalitat** és **important** en l'ésser humà, però **no** està **desconnectada** dels seus medis biològics. Si falla cap dels mecanismes que la fan possible, si hi ha un **problema somàtic greu**, aquesta és perdrà. Sobta, doncs, que els autors que l'emfatitzen la tractin de manera separada.

Vulnerabilitat	Dependència	Interrelació
Capacitat de ser alterada per algun mal , físic o psicològic.	La necessitat que té tot ésser humà d'altres individus per a la seva continuïtat, benestar, existència .	Es considera el <i>jo</i> en relació a d'altres jos , davant dels quals és vulnerable i dependent.

Figura 5. Vulnerabilitat, dependència, interrelació

L'ésser humà és un **ésser vulnerable**, capaç de ser ferit i danyat. S'està considerant *in toto*: en la seva **totalitat**. *Depèn perquè és vulnerable, i perquè és vulnerable necessita la interrelació*. És per això que existeixen lleis com la de la dependència, segons la qual la Generalitat estipula que les famílies amb membres ancians poden sol·licitar ajuda.

Benevolència
Voler el bé dels altres.

Figura 6. Benevolència

8.2.1 Virtuts femenines, virtuts masculines

Hi ha virtuts femenines (*castedat*) que no es troben en les masculines; i virtuts masculines (*valor*) que no es troben entre les femenines. Això es deu al fet que l'**antropologia** i el **rol social** d'unes

i altres és diferent. Aquesta asserció es torna especialment problemàtica quan es passa de la diferència a la **categorització** i la **jerarquització**: la **supeditació** d'unes virtuts a les altres. **Hume** afirma que la castedat femenina és exigible perquè, sinó, l'home podria acabar *alimentant els fills d'un altre...* i, per tant, l'adulteri femení és més punible que el masculí.⁴

8.2.2 Raonament femení, raonament masculí

L'**ètica de la cura** parteix de la base que els homes i les dones, quan han de **raonar un problema** o dilema moral, ho fan de manera **diferent**; la qual cosa no implica que el resolguin de manera diferent. **No** està interessada per l'**origen** de la diferència en el raonament moral.

Parteix que, sigui quina sigui la raó, el cas és que **el raonament és diferent**.

Raonament moral de les dones	Personal	Introdueix en l'argumentació o reflexió elements de la pròpia experiència .
	Emotiu	Apel·lació als sentiments , a elements subjectius .
	Intuïtiu	Captació d'una realitat que probablement no es pot explicar del tot.
Raonament moral dels homes		<div>Racional</div> <div>Argumentatiu</div>

Figura 7. Raonaments morals de dones i d'homes

In a different voice, probablement l'obra més coneguda de C. **Gilligan**, planteja les diferències de raonament. En les **dones** pesen més els elements de caire **particular**; en el dels **homes**, els de caire **general**. Les diferències no comporten deficiències: no hi ha un raonament superior a l'altre. **No es pot deduir de la diferència una jerarquització**.

8.2.3 Dilema de Heinz

El **Dilema de Heinz** planteja:

Ens trobem davant d'un metge que ha donat amb la clau d'un **medicament** que serveix per curar un tipus de càncer. El posa a la venda a un **preu** molt elevat. Heinz està casat i la seva dona té un càncer que es pot curar amb el medicament; però els seus medis **no** li permeten **comprar-lo**.

L'ha de robar?

Gilligan el dona a dos nens: **Amy** i **James**. Ambdós **conclouen** que cal **robar** el medicament; si bé el seu **raonament és diferent**. Ambdós fils de pensament són **vàlids**.

La salut i la propietat privada estan enfrontats.	Conseqüències emocionals de no robar.
Robar vulnera una lleï universal , però no diu res sobre el cas concret de Heinz.	<i>Com se sentirà Heinz? Com se sentirà la seva dona si el seu marit no roba el medicament?</i>
Heinz ha de vulnerar la lleï i optar per la salut en lloc de pel respecte de la propietat privada.	La relació entre marit i muller és més important que la de Heinz amb el metge.

Figura 8. Els arguments de James i Amy

⁴ ...aha...

Kohlberg ha **trasplantat l'ètica kantiana** a l'**evolució moral** de l'individu. Divideix l'evolució moral en **sis estadis** (*disposats en ordre ascendent, des del càstig fins als universals ètics*):

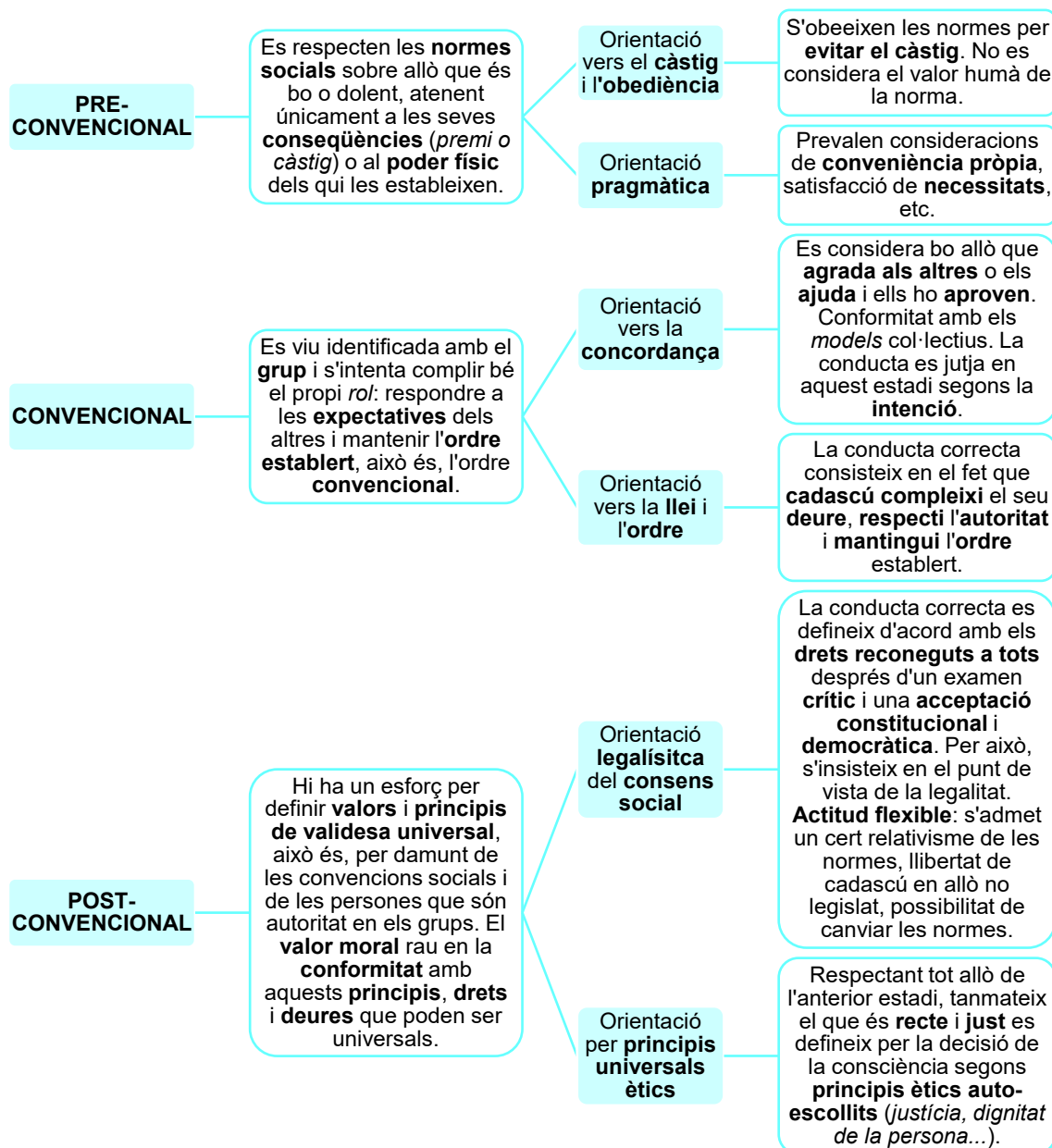

Figura 9. Els estadis de l'evolució moral segons Kohlberg

Al llarg dels nivells es procedeix des del **particular egoista** fins a l'**universal** objectiu. L'*orientació pragmàtica* mira al **benefici propi** (*necessitats i interessos*), basant-se en l'egoisme pragmàtic. El salt de la **concordança** de grup (*estadi tercer*) a la **lleï i l'ordre** (*quart*) es correspon a una **institucionalització** de les expectatives i l'ordre convencional. Del *nivell convencional* al *post-convencional* es passa de la **lleï del grup** (*convencions socials*) a la **lleï més universal** possible.

Jo → Grup → Societat → Principis universals (com els Drets Humans)

Gilligan ho **critica**, perquè amb aquest esquema d'evolució moral de Kohlberg, el raonament de les **dones mai** arribaria a ser màximament **evolucionat**.

8.3 Nel Noddings

N. **Noddings** té una obra titulada *Care* (1984). Segueix l'estela de **Gilligan** en despreocupar-se del *per què* s'estableix la situació present on allò **particular** s'associa a la **dona** i allò **general**, a l'**home**. Hi ha, doncs, **tasques** atribuïdes tradicionalment només a les dones i reservades als homes.

Tasca
Activitat.

Figura 10. Tasca

Això ha fet possible que les **activitats** siguin **descobridores de valors**. *En l'àmbit de la guerra, per exemple, la tasca ofensiva és una activitat bèl·lica, que posa al descobert valors com ara el coratge*. La guerra és una tasca exterior; la cura, una tasca interior.

Cura
Procurar allò necessari a qui està a la casa .

Figura 11. Cura

La cura demana *paciència* i, per tant, s'associa a les dones. Homes i dones quan han de sotmetre un **judici valoratiu** a anàlisi ho fan **diferentment**. Aquests **judicis divergents** no fa que un sigui **superior** a l'altre.

8.4 Sarah Ruddick

S. **Ruddick** publica *Maternal Thinking* (1980). Parteix del concepte de **pràctica**, que es divideix en pràctiques pròpies d'homes i dones.

Pràctica
Activitat.

Figura 12. Pràctica

Pel fet de ser una **activitat** duu a un **model moral: valors**. **Ruddick** se centra en la **pràctica de la maternitat** (*no en tant la gènesi de l'infant*).

Maternitat
Cura de l'infant.

Figura 13. Maternitat

L'**activitat** de la *cura de l'infant* duu a un **model moral** i, doncs, a certs **valors**: *paciència, atenció, responsabilitat, sacrifici personal somàtic, sacrifici dels propis interessos, posposició dels propis interessos, delicadesa...*

Proposta de Ruddick
Pretén que el model moral que aporta la maternitat amb les seus respectius valors serveixi per criticar els valors morals imperants , que són fruits d'altres pràctiques i per tant d'altres models morals.

Figura 14. Proposta de Ruddick

Ruddick vol **desvincular** la cura de l'infant del sentit **biològic**, involucrant-hi **homes i dones**. La intenció és **subvertir**, criticar l'èmfasi occidental en allò exterior, general, i posar èmfasi en allò interior, particular.

Professora: Maria Margarita Mauri Álvarez (mauri@ub.edu)

9.1 Ètiques dialògiques, comunicatives o procedimentals

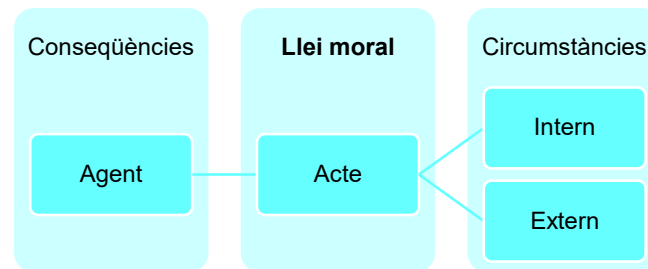

Figura 1. Elements d'un acte

Les ètiques *dialògiques, comunicatives o procedimentals* estudien l'**origen legítim d'una llei moral**. Tracten el **procés** que duu del **problema** fins a la llei o **norma** que reguli el comportament davant del problema. Hi ha d'haver un procediment per arribar a **consensuar** una norma legítima.

Dialògiques	Comunicatives	Procedimentals
El procediment ha d'incloure un diàleg .	Reposen en l' acció comunicativa (<i>intercanvi lingüístic com a mínim entre dues persones</i>) dels humans.	L'objectiu és establir un procediment legítim per arribar a una llei que reguli la conducta .

Figura 2. Ètiques dialògiques, comunicatives o procedimentals

No **treballen**, doncs, el contingut: només el **procediment** per arribar-hi.

Afectat
Qui rep les conseqüències d'un problema.

Figura 3. Afectat

El **procés** que han de seguir els **afectats** per assolir la **norma legítima** culmina amb un **consens** que recull la norma **legitimada pel procediment**.

Problema → Afectats → Diàleg (d'afectats o representants) → Consens → Norma legítima

Tota **norma legítima vincula** a tothom qui ha **participat** en el procés a **complir la llei**. L'obligació o vincle de complir la llei prové del procediment pel qual s'ha arribat a la norma.

Procediment
Allò que obliga o vincula a tothom que hi ha estat involucrat a complir la llei .

Figura 4. Procediment

Durant la **comunicació**, cadascun dels **afectats** està d'alguna manera **incapacitat parcialment** o **inlluït parcialment** per **problemes** socials, intercomunicatius o intersubjectius i intrasubjectius.

Socials	Els problemes que incideixen en la comunicació , <i>la bona entesa comunicativa entre individus</i> , provenen d' institucions socials .
	<i>Diners, poder...</i>
Intersubjectius	Entre subjectes.
	<i>Voluntat de dominància, interessos personals...</i>
Intrasubjectius	Interiors , d'un subjecte.
	<i>Complexes, baixa autoestima...</i>

Figura 5. Problemes durant la comunicació

La **comunitat de diàleg** és qui ha d'arribar al **consens**.

Comunitat de diàleg	
Ideal	Tothom té exactament la mateixa capacitat comunicativa i els mateixos interessos .
Real	No tothom té exactament la mateixa capacitat comunicativa ni interessos.
Crítica	Ha de criticar la comunitat de diàleg real per tal que la real s' apropi a la ideal .

Figura 6. Comunitats de diàleg

El **consens** ha de ser **equilibrat**. Les ètiques procedimentals estan interessades a trobar quines són les **condicions per passar del problema a la llei**. Hi ha vegades que el procediment duu a una norma imposada, no legítima (*si es fa servir la força*).

Això porta als procedimentalistes a **trencar la diferència entre la llei positiva i la llei moral**: el **procés** per arribar a una o altra és el **mateix**, equiparant-les.

9.2 Lorenzen-Svemmer

Es pot parlar de les **lleis** des de **dues perspectives**. Les lleis o normes que regulen la conducta de les persones que viuen en una societat poden, respecte aquesta conducta, respecte els actes, poden considerar-se respecte:

Actes			Origen
Una llei pot, respecte els actes:			Com s'arriba a les lleis.
Ordenar	Prohibir	Permetre	<i>L'aspecte que interessa.</i>

Figura 7. Vessants de l'estudi de les lleis

No seria **legítim** arribar-hi a través de la **violència**; la qual cosa no vol dir que no hagi passat. Això duu a la qüestió del **procediment** des del problema que vol regular la llei fins a la llei.

Mètode de deliberació transsubjectiva		
Mètode	Deliberació	Transsubjectiva
Forma de procedir per tal d'arribar a un fi .	Analitzar totes les possibilitats per arribar a una.	Entre tots subjectes: els afectats .

Figura 8. Mètode de deliberació transsubjectiva

Per tant, **la llei manarà una conducta per resoldre un problema**. El mètode sempre assumeix la **bona fe** de tots els membres de la comunitat de diàleg i la capacitat de mantenir una **defensa racional** de l'interès propi. Sobre aquesta base, els autors donen **tres premisses** del mètode:

Premisses del mètode de deliberació transsubjectiva		
1	Hi participaran tots els afectats (o els seus representants) pel problema, la dificultat, la qüestió, el que s'hagi d'ordenar.	
2	Cadascuna de les persones participants en una comunitat de diàleg està legitimada a defensar els seus interessos , amb l'única condició que ho faci no emprant:	
	Arguments sofístics	Amb l' aparença de ser veritable sense ser-ho.
	Arguments retòrics	Destinats a commoure qui escolta.
3	Cadascú qui participa a la comunitat de diàleg està obligat a sotmetre els seus interessos al mètode de deliberació transsubjectiva : que puguin ser acceptats i defensats per qualsevol dels membres afectats de la comunitat de diàleg.	

Figura 9. Premisses del mètode de deliberació transsubjectiva

La llei pren la seva **legitimitat** del procediment, **no el contingut**: fora possible que una llei sorgida de la violència tingués el mateix contingut que la llei fruit del procés legítim. L'**ètica comunicativa** és, doncs, **impensable** en qualsevol època **sense democràcia**.

9.2 Jürgen Habermas

J. Habermas proposa la **Teoria consensual de la validesa de les normes d'acció**.

Teoria consensual de la validesa de les normes d'acció
És el consens el que dona validesa a la conducta .

Figura 10. Teoria consensual de la validesa de les normes d'acció

Considera dues **perspectives** de les **normes d'acció**, que emmirallen les que mencionaven els procedimentalistes respecte les lleis.

Norma d'acció	
Una norma que regula la conducta mitjançant la prohibició , l' obligació i el permís .	
Relació entre la norma i l'acte	Gènesi de la norma
Es jutja si l'acte ha complert la norma.	Neix del consens raonat (no atzarós) d'una comunitat de diàleg .

Figura 11. Norma d'acció

Aplicar un **judici** és una subcategoria del **raonament**. Aquesta comunitat de diàleg **cal** que tingui:

Característiques necessàries de la comunitat de diàleg	
Raó	Capacitat de raonament .
Llengua	Capacitat comunicativa .
	<i>No parlar la mateixa llengua...</i>
Habilitat	Igualtat en l' habilitat comunicativa .
	<i>Ser persuasiva; és útil en contextos legals, de negociació...</i>
Veritat	Tenir veracitat .

Figura 12. Característiques necessàries de la comunitat de diàleg

Allò on es **fonamenta** l'especulació del procediment de Habermas és l'**acció comunicativa**:

Acció comunicativa
Quan dues persones parlen sempre donen per implícita l' existència de lleis que regulen la conducta .

Figura 13. Acció comunicativa

Habermas determina **tres característiques** que ha de tenir la **norma d'acció**:

Característiques de la norma d'acció	
Solució	Ha de resoldre el problema .
	Si una norma es crea per consens amb el procediment adequat, però no soluciona el problema, no és vàlida .
Planera	Ha d'estar en termes comprensibles per tots els membres de la comunitat o els seus representants.
	No s'hi pot emprar un llenguatge tècnic o críptic.
Revisió	Ha d'estar sotmesa a la revisió a través del temps .
	La institució encarregada de la revisió pot ser la mateixa comunitat o una de nova .

Figura 14. Característiques de la norma d'acció

Professora: Maria Margarita Mauri Álvarez (mauri@ub.edu)

10.1 Classificacions de sistemes ètics

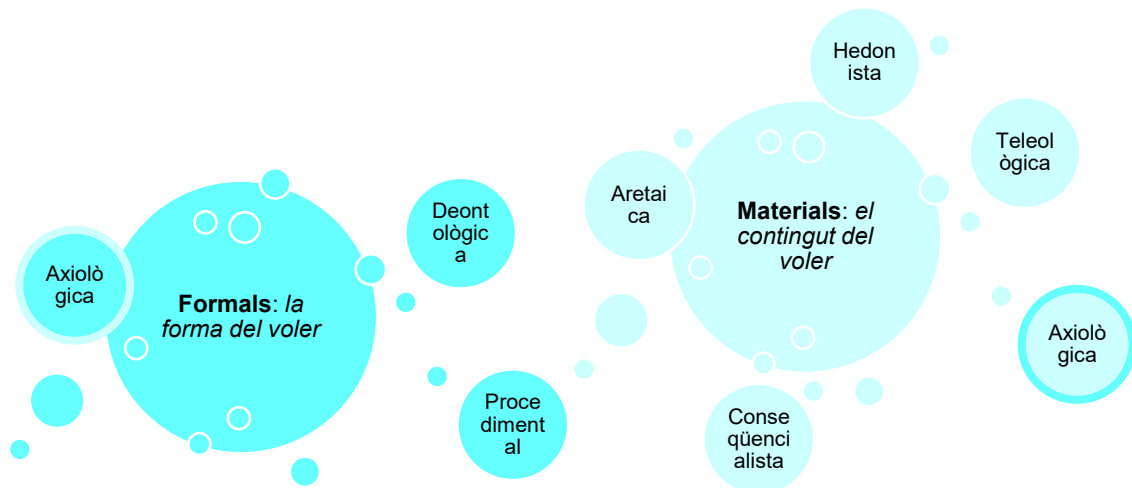

Figura 1. Característiques de la norma d'acció

Hi ha una **enorme diversitat** de classificacions dels sistemes ètics, que **no** són necessàriament **mútuament excloents** (*observi's l'ètica axiològica, que s'inclou tant entre les materials com les formals*). Les unes s'inclouen dins les altres.

Ètica	
Branca o disciplina filosòfica que estudia el fet moral amb una doble intenció :	
Descriptiva	Prescriptiva
Comprendre el fet moral.	Assenyalar l' ideal moral.

Figura 2. Ètica

Tots els sistemes ètics **comparteixen la intenció descriptiva**: volen entendre el fet moral; però **prescriuran** quelcom diferent.

10.2 Ètiques contemporànies punyents

Les tres línies ètiques més conreades actualment pel que fa a l'ètica fonamental o teòrica		
Ètiques deontològiques .	Ètiques conseqüencialistes .	Ètiques artètiques .
Ètiques del deure	Utilitarisme i neoutilitarisme	Ètiques de la virtut

Figura 3. Les tres línies ètiques més conreades actualment pel que fa a l'ètica fonamental o teòrica

Les ètiques de l'anàlisi lingüística s'han deixat completament de banda: no donen resposta a la pregunta bàsica de l'ètica de *com hem de ser, com hem d'actuar i què hem de buscar?*

Ètiques importants actualment
Les ètiques que responen a la pregunta <i>com cal ser, com cal actuar, què cal buscar?</i>

Figura 4. Ètiques importants actualment

Per això R. **Brandt**, en un article titulat *Ethics and its future*, planteja perquè totes les ètiques que **no s'adrecen a resoldre les preguntes més rellevants** de l'ètica són **irrellevants**

10.3 Reptes de futur per l'ètica

William **Frankena** considera que l'ètica té per davant el plantejament, la reflexió per tal d'arribar a unes conclusions sobre quatre qüestions:

Preguntes que s'ha de plantejar l'ètica	
Llei	Què ha de permetre , què ha de prohibir , què ha d' obligar ?
Societat	Com s'ha d' organitzar , moralment parlant?
Institucions	Què han de fer , què no han de fer?
Individu	Què han de fer , què no han de fer?
	Com ha de ser ?

Figura 5. Preguntes que s'ha de plantejar l'ètica segons W. Frankena

Les preguntes respecte l'individu toquen tant la qüestió central de l'ètica *deontològica* i *aretaica*. W. Frankena situa l'**ètica** (*la reflexió filosòfica sobre la dimensió humana de la moralitat*) sota les qüestions sobre la **conducta** d'aquests quatre elements.

Institució
Organització amb unes determinades finalitats i estructures (recollides dins dels seus estatuts).

Figura 6. Institució

Matthew **Singer** xifra en tres els **reptes** de l'ètica:

Reptes de l'ètica	
Ètica & Co.	Quina ha de ser la relació entre ètica , política , dret i economia ?
Bioètica	Tractar qüestions com ara l' <i>eutanàsia</i> .
Autonomia personal	Repensar l' <i>autonomia</i> , en què consisteix, com educar per una possibilitat de l' <i>autonomia plena</i> ...
	Molts autors es decanten per l' educació com a panacea.

Figura 7. Reptes de l'ètica segons M. Singer

Robert **Audi**, amb la **justícia social**, planteja més reptes a *Valors Morals i Diversitat Humana*:

Més reptes de l'ètica	
Mitjans de comunicació	Relació entre l' ètica i els mitjans de comunicació .
Tecnologia	Relació entre ètica i tecnologia : <i>és tot el que és tècnicament possible moralment lícit?</i>
Bioètica	Els límits de la vida : tècnica aplicada al món de la vida.
Autocomplaença	Les exacerbacions del particular davant de la resta del món.
	<i>Nacionalismes polítics, nacionalismes religiosos...</i>
Religió	La relació entre religió i societat .

Figura 8. Reptes de l'ètica segons R. Audi

Finalment, cal preguntar-se:

<i>Existirà sempre l'ètica?</i>
Existirà mentre existeixi la humanitat .
Més precisament, existirà sempre que existeixi la moralitat humana .

Figura 9. Existirà sempre l'ètica?

La **moralitat** és la dimensió humana que correspon al fet que, com a ésser racional, l'ésser humà es pregunta **què hauria de fer**.

Moralitat
La dimensió humana que es pregunta quina és la conducta ideal que cal dur a terme per complir amb el que sigui que dicti l'ètica escollida .

Figura 10. Moralitat